

**ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ, ΤΟ ΑΣΥΛΟ
ΚΑΙ Η ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ
ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Β΄ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΜΗΜΑ 4

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΗΛΙΑΣ ΤΑΤΣΗΣ (ΠΕ10)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΣ

Οι μαθητές που συμμετείχαν στην εργασία

Τσακίρης Περικλής

Ρίμπας Βασίλης

Σαρόγλου Γιάννης

Σίδερης Περικλής

Πέππες Γιάννης – Νίκος

Σταθάκη Μαρία

Στασινού Ελένη

Τζιάρου Δήμητρα

Πρισιμιτζάκη Εβελίνα

Πέππας Νίκος

Τζαβάρα Στέλλα

Τζωρτζακάκη Αλεξάνδρα

Τριανταφύλλου Δημήτρης

Συρίγου Μαργαρίτα

Πιτατζή Γωγώ

Στυλιανοπούλου Δέσποινα

Σιγάλας Τάσος

Σαμλή Χαρά

Σπύρου Κατερίνα

Τομαής Νίκος

Πουλημένος Ηλίας

Ρούσσος Ευάγγελος

Τσατσούλας Αθανάσιος

Τσεκούρας Ηλίας

Τόρρα Μάριο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
ΠΕΡΙΛΗΨΗ - ABSTRACT	3
ΜΕΡΟΣ 1 - ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ :ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	4
ΜΕΡΟΣ 2 - ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	10
ΜΕΡΟΣ 3 - Η ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ: ΙΣΤΟΡΙΚΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ - ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	18
ΜΕΡΟΣ 4 - ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΝΟΜΙΚΟ - ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	30
ΜΕΡΟΣ 5 - ΤΟ ΑΣΥΛΟ	55
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	72

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι πρόσφυγες είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο στην ανθρώπινη ιστορία. Η χώρα μας και στο παρελθόν αλλά και στο παρόν, έχει βιώσει την προσφυγιά με οδυνηρό τρόπο. Στόχος της εργασίας αυτής είναι να δώσει μια ιστορική αλλά και σύγχρονη εικόνα του φαινομένου και παράλληλα να παρουσιάσει τον σημαντικότερο διεθνή οργανισμό προστασίας των προσφύγων, την Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες του Ο.Η.Ε, μελετώντας ταυτόχρονα και την έννοια του «ασύλου», που ήταν και παραμένει το πιο καίριο δικαίωμα για την προστασία των προσφύγων.

ABSTRACT

Refugees are a recurring phenomenon in human history. Our country has experienced refugeeism painfully, in the past and in the present. The aim of this work is to give a historical and contemporary view of the phenomenon, and also to present the most important international organization of refugees protection, United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), studying simultaneously and the concept of «asylum», which was and remains the most crucial right for the protection of refugees.

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Αφετηρία για την δημιουργία κρατών εθνών θεωρείται η συνθήκη ειρήνης της Βεσπφαλίας (1648). Με την συνθήκη της Βεσπφαλίας τα έθνη αναγνώρισαν την κυριαρχία το ένα του άλλου. Χρειάστηκαν όμως να περάσουν ακόμα 150 χρόνια, για να φτάσουμε στην πραγματική ισχύ της έννοιας της εθνικότητας, έτσι ώστε να αποκτήσουν και την αντίστοιχη σημασία τα σύνορα του κάθε κράτους. Από εκείνη τη στιγμή και η έννοια πρόσφυγας μπαίνει στη σύγχρονη εποχή. Η πρώτη διεθνής συνεργασία για ζητήματα προσφύγων ήρθε με την δημιουργία από την Κοινωνία των Εθνών (πρόδρομης μορφής του Ο.Η.Ε.), του Ύπατου Αρμοστή (Fridtjof Nansen) για τους πρόσφυγες το 1921. Το άμεσο πρόβλημα ήταν η βοήθεια 1.500.000 ανθρώπων που εγκατέλειψαν τη Ρωσία μετά την Οκτωβριανή επανάσταση. Ακολούθησε η φυγή 1.000.000 Αρμενίων από την Τουρκία (1915 -1923), Ασσύριοι και Τούρκοι πρόσφυγες ακολούθησαν και βέβαια η ελληνική τραγωδία που ακολούθησε την Μικρασιατική καταστροφή με τον ξεριζωμό των Ελλήνων και των Τούρκων με την αναγκαστική ανταλλαγή πληθυσμών. Ενώ λοιπόν πρόσφυγες υπήρχαν ανέκαθεν στην ανθρώπινη ιστορία, ήταν η συνειδητοποίηση της ευθύνης της διεθνούς κοινότητας για την παροχή προστασίας και η εύρεση λύσεων για αυτούς που έδωσε νέα διάσταση και προοπτικές στο δράμα των προσφύγων στη σύγχρονη εποχή.

Αρχικά (1), η Κοινωνία των Εθνών και αργότερα τα Ηνωμένα Έθνη συνέστησαν και διέλυσαν πολλά διεθνή θεσμικά όργανα αφοσιωμένα στους πρόσφυγες της Ευρώπης. Ο **Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης** ήταν ο τελευταίος που προηγήθηκε της **UNHCR (Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους Πρόσφυγες)**. Ο Δ.Ο.Μ δημιουργήθηκε στα μέσα του 1947 προκειμένου να ασχοληθεί με το πρόβλημα των προσφύγων στην Ευρώπη μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και είχε ως στόχο να ολοκληρώσει την αποστολή του μέχρι τα μέσα του 1950. Κατέστη σύντομα προφανές, ωστόσο, ότι ο εκτενής χαρακτήρας του έργου που του είχε ανατεθεί - για την αντιμετώπιση κάθε πτυχής του προβλήματος των προσφύγων (από την καταγραφή και τον προσδιορισμό της κατάστασης μέχρι τον επαναπατρισμό , την επανεγκατάσταση και τη «νομική και πολιτική προστασία») – κατέστησε αδύνατη την επιτυχή έκβασή του.

Τον Δεκέμβριο του 1949, η Γενική Συνέλευση αποφάσισε να αντικαταστήσει τον Δ.Ο.Μ με την UNHCR (Υπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους Πρόσφυγες), η οποία αρχικά ιδρύθηκε , για μια περίοδο τριών ετών , ως επικουρικό όργανο της Γενικής Συνέλευσης σύμφωνα με το άρθρο 22 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών . Στις 14 Δεκεμβρίου 1950 η Γενική Συνέλευση ενέκρινε το Καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας . Τα καθήκοντά της ήταν να παρέχει διεθνή προστασία στους πρόσφυγες και να επιδιώξει μόνιμες λύσεις στα προβλήματά τους , βοηθώντας τις κυβερνήσεις να διευκολύνουν τον εθελοντικό επαναπατρισμό τους ή την αφομοίωσή τους στο πλαίσιο νέων εθνικών κοινοτήτων. Την 1η Ιανουαρίου 1951, η Ύπατη Αρμοστεία άρχισε το έργο της με προσωπικό 33 ατόμων και προϋπολογισμό 300.000 Αμερικανικά δολάρια.

Η δεκαετία του 1950 : Ανάπτυξη του διεθνούς καθεστώτος προστασίας των προσφύγων

Όταν ιδρύθηκε η Ύπατη Αρμοστεία , το πρόβλημα αφορούσε στην ουσία τα εναπομείναντα εκατομμύρια των ανθρώπων που βρίσκονταν μετέωροι στην Ευρώπη μετά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο..Το έργο της Ύπατης αρμοστείας ήταν κυρίως νομικής φύσης με σκοπό να διασφαλίσει την είσοδο και την εύκολη ενσωμάτωση σύμφωνα με τη Συνθήκη του 1951. Αυτή η Συνθήκη ήταν το πρώτο (και μάλιστα παραμένει) και το μόνο δεσμευτικό και παγκόσμιου χαρακτήρα μέσο προστασίας των προσφύγων. Ήταν στην πραγματικότητα ένα σύμφωνο περιορισμένων αρμοδιοτήτων, με σκοπό την εξέταση της κατάστασης των προσφύγων και όχι την εξεύρεση αιτίων ή λύσεων . Ενώ, κυρίως, είχε τις ρίζες του στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ασχολούταν περισσότερο με τις ευθύνες των αρχών παρά με τα ατομικά δικαιώματα. Η κύρια συμβολή του, ωστόσο ,είχε να κάνει , με τη διατύπωση του παγκόσμιου ορισμού του πρόσφυγα. Το 1967 , ο βασικός περιοριστικός όρος –ο γεωγραφικός και χρονικός περιορισμός - συνδεδεμένος με τον οικουμενικό χαρακτήρα του ορισμού αυτού άρθηκε από ένα νέο πρωτόκολλο που τέθηκε σε ισχύ (το μόνο που εξακολουθεί να υφίσταται) τροποποιώντας τη Συνθήκη του 1951 .

Οι δεκαετίες του 1960 και του 1970: Επέκταση του καθεστώτος της διεθνούς προστασίας των προσφύγων.

Εάν η Συνθήκη του 1951 απετέλεσε την αφετηρία , εντούτοις σε κάποιο βαθμό, περιείχε μόνο τα βασικά. Αυτό κατέστη σαφές καθώς οι δραστηριότητες προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας άρχισαν να επεκτείνονται και πέρα από τις χώρες της Ευρώπης, ιδιαίτερα στην Αφρικανική ήπειρο , η οποία βίωνε την επώδυνη διαδικασία της άρσης του αποικιακού καθεστώτος. Η βασισμένη στις διώξεις προσέγγιση, που έθεσε τις πέντε αιτίες όπως αυτές περιγράφονται στη Συνθήκη του 1951, θεωρήθηκε περιορισμένης εφαρμογής . Ο μεγάλος αριθμός των προσφύγων και η γενίκευση των συγκρούσεων που ώθησαν τον εκτοπισμό τους επιβεβαίωσε μια αυξανόμενη αναντιστοιχία . Από τα τέλη του 1950 , η Γενική Συνέλευση θεώρησε αναγκαίο σε ορισμένες περιπτώσεις να επεκτείνει την εντολή της Ύπατης Αρμοστείας για την προστασία και την παροχή βοήθειας σε ομάδες προσφύγων που δεν εμπίπτουν στον ορισμό και το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης του 1951 , ενώ η Ύπατη Αρμοστεία ξεκίνησε τη διαδικασία που επρόκειτο να οδηγήσει αποτελεσματικά στο Πρωτόκολλο της Συνθήκης του 1967. Ταυτόχρονα , οι εξελίξεις στην Αφρική προώθησαν τη σύναψη ενός περιφερειακού συμφώνου, το οποίο στην πραγματικότητα επαναπροσδιόρισε το πνεύμα της Συνθήκης του 1951 επεκτείνοντάς τη ώστε να συμπεριλάβει μια ευρύτερη κατηγορία ατόμων. Αποτέλεσμα ήταν η Συνθήκη του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (Ο.Α.Ε) του 1969 σχετικά με τα ιδιαίτερα προβλήματα των Προσφύγων στην Αφρική . Ενώ ενσωμάτωνε τον ήδη υπάρχοντα ορισμό του πρόσφυγα της Συνθήκης του 1951, η Συνθήκη του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας πρόσθεσε μια παράγραφο διευκρινίζοντας ότι « [Ο όρος πρόσφυγας εφαρμόζεται επίσης σε κάθε πρόσωπο που , λόγω εξωτερικής επιδρομής , κατοχής , ξένης κυριαρχίας ή γεγονότων που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη είτε σε μέρος ή το σύνολο της χώρας καταγωγής του ή εθνικότητας , είναι υποχρεωμένος να εγκαταλείψει τον τόπο της συνήθους διαμονής του , προκειμένου να αναζητήσει καταφύγιο σε άλλη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής του ή εθνικότητας " . Με άλλα λόγια, η έννοια του πρόσφυγα διευρύνθηκε πέρα από τα θύματα των διώξεων για να συμπεριλάβει την όλο και πιο αυξανόμενη επικρατούσα «νέα» κατηγορία θυμάτων της γενικευμένης σύγκρουσης και βίας . Η Συνθήκη του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας ήταν επίσης μια σημαντική πρόοδος της Συνθήκης του 1951 , ως προς την αναγνώριση των συνεπειών που

σχετίζονται με την ασφάλεια των προσφυγικών ροών , και πιο συγκεκριμένα της εξεύρεσης λύσεων - ιδιαίτερα για τον εθελοντικό επαναπατρισμό - μέσω της προώθησης της κατανομής των βαρών για την ενίσχυση και τη προστασία των προσφύγων. Η δεκαετία του 1970 διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στη προώθηση των εννοιών της διεθνούς αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής στη δύσκολη αναζήτηση λύσεων . Ένα από τα πιο σημαντικά ορόσημα από αυτή την άποψη ήταν η διεθνής διάσκεψη για τους πρόσφυγες και εκτοπισμένους στην Νοτιοανατολική Ασία , που πραγματοποιήθηκε το 1979 στη Γενεύη . Διοργανώθηκε σε μια εποχή που ο κόσμος παρατηρούσε με μεγάλη ανησυχία τα δεινά των Βιετναμέζων που εγκατέλειπαν τη χώρα τους σε σαθρές βάρκες , αντιμετωπίζοντας τους κινδύνους της θάλασσας και τους πειρατές , μόνο για να απωθηθούν , όταν έφταναν στις ακτές των γειτονικών χωρών . Μια τριπλή συμφωνία προέκυψε από τη Διάσκεψη: οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας υποσχέθηκαν να παράσχουν προσωρινό άσυλο , το Βιετνάμ ανέλαβε να προωθήσει ομαλές αναχωρήσεις από τη χώρα αντί των παράνομων εξόδων και οι τρίτες χώρες εκτός περιοχής ότι θα δεχθούν περισσότερους πρόσφυγες.

Η δεκαετία του 80, του 90 και ο 21^{ος} αιώνας : περιορισμοί στο διεθνές καθεστώς προστασίας προσφύγων

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80 και του 90 έγιναν ουσιαστικές αλλαγές στο περιβάλλον στο οποίο είχε πραγματοποιηθεί η διεθνής προστασία των προσφύγων. Οι αριθμοί των προσφύγων αυξήθηκαν αλλά δεν είναι πλέον κυρίως προϊόν των αγώνων για ανεξαρτησία, αλλά λόγω της απότομης αύξησης στις εσωτερικές συγκρούσεις μεταξύ των εθνότητων. Οι συγκρούσεις πυροδοτήθηκαν από την αντιπαλότητα των υπερδυνάμεων και στη συνέχεια από την πολιτική των Η.Π.Α. που επιδείνωσαν κοινωνικοοικονομικά προβλήματα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι λύσεις στα προβλήματα των προσφύγων έγιναν ακόμη πιο αόριστες, ειδικά στο Αφγανιστάν με 2.5000.000 Αφγανούς πρόσφυγες που παραμένουν στην εξορία σήμερα, στο Κέρας της Αφρικής ή της Νότιας Αφρικής. Οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι παραβιάσεις του ανθρωπιστικού δικαίου δεν ήταν πλέον υποπροϊόντα του πολέμου, αλλά συχνά ένας συνειδητός στόχος της στρατιωτικής στρατηγικής, έτσι ώστε ακόμη και στα χαμηλά επίπεδα των συγκρούσεων που δημιουργείται ένας δυσανάλογος υψηλός αριθμός αμάχων που υποφέρουν μαζικών μετακινήσεων. Ο πρόσφατος εμφύλιος πόλεμος στη Συρία, είναι η πιο πρόσφατη επιβεβαίωση αυτής

της τακτικής. Για να δώσουμε κάποια παραδείγματα από την περίοδο του ψυχρού πολέμου όταν τα χαρακτηριστικά έγιναν πιο έντονα, 2.5000.000 άνθρωποι εκδιώχθηκαν ή έφυγαν στο Ιράν από το Βόρειο Ιράκ το 1991 στην πρώην Γιουγκοσλαβία ο αριθμός των προσφύγων που εσωτερικά εκδιώχθηκαν και άλλοι που βοηθήθηκαν από την UNHCR ξεπέρασαν τα 4.000.000 και η κρίση του 1994 στην περιοχή των μεγάλων ποταμών της Αφρικής ανάγκασαν περισσότερους από 3.000.000 ανθρώπους να φύγουν από τη χώρα τους. Αφού λοιπόν η προοπτική της πολιτικής λύσης δυσκόλευε όλο και πραότερο, η UNHCR δεν είχε άλλη επιλογή από το να ξεκινήσει μακροχρόνια, βοηθητικά προγράμματα για εκατομμύρια προσφυγές σε κατασκηνώσεις με πάρα πολύ κόσμο. Και ο πληθυσμός των προσφύγων σταθερά μεγάλωσε από λίγα εκατομμύρια στα μέσα της δεκαετίας του 1970 σε 10.000.000 κατά το τέλος της δεκαετίας του 80. Το 1995 ο αριθμός των ατόμων που χρειαζόταν βοήθεια εκτοξεύτηκε στα περίπου 25.000.000. Το 2012 ο αριθμός των ατόμων που εκδιώχθηκαν βίαια από τον τόπο του έφτασε στα 45.200.000. (2) Η μεγάλη αύξηση των προσφύγων και η περιορισμένη διάθεση για εξεύρεση πολιτικής λύσης δημιούργησε ή όξυνε το ζήτημα παροχής ασύλου. Οι χώρες που παρέχουν άσυλο ανησυχούσαν ακόμη περισσότερο για τους μεγάλους αριθμούς προσφύγων που δέχονταν, για τους οποίους δεν υπήρχε πιθανότητα σύντομου επαναπατρισμού. Οι εισροές προσφύγων σε μεγάλη κλίμακα αντιμετωπιζόντουσαν ως μια απειλή της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ισορροπίας. Ακόμα και στις παραδοσιακές φιλόξενες χώρες ασύλου, υπήρχε εχθρότητα, βία, σωματική επίθεση και βιασμός προσφύγων. Η παροχή επαρκούς προστασίας γινόταν όλο και πιο δύσκολη, εκεί που αναπτύσσονταν οι σφοδρές συγκρούσεις ανάμεσα στα αντιμαχόμενα μέρη και καμιά η αίσθηση της δικαιοσύνης δεν μπορούσε να επιβιώσει. Σε μερικές περιπτώσεις στην Αφρική, οι διαμάχες εξαπλώθηκαν ανάμεσα στα στρατόπεδα και έχουν επηρεάσει περιοχές όπου πρόσφυγες, άποροι και εκδιωγμένα άτομα ζούσαν, απειλώντας την ασφάλεια τους και την ασφάλεια του ντόπιου πληθυσμού. Οι κυβερνήσεις κατέληξαν στο να κλείσουν τα σύνορα ή να στείλουν τους πρόσφυγες πίσω στον κίνδυνο και στον θάνατο, ως αποτέλεσμα των ανησυχιών τους για εθνική ασφάλεια και την προστασία του ντόπιου πληθυσμού. Το κλείσιμο των συνόρων της Γουινέας τον Δεκέμβριο του 1998 – τον Ιανουάριο του 1999 άφησε πολλούς πρόσφυγες από τη Σιέρα Λεόνε, πολλοί από τους οποίους ήταν γυναίκες και παιδιά που είχαν ακρωτηριαστεί από τις επαναστατικές δυνάμεις ήταν ένα από τα αποκρουστικότερα δείγματα αυτής της πολιτικής. Ο πολιτικός χαρακτήρας των κατασκηνώσεων των

προσφύγων και των εγκαταστάσεων τους συνέχισε να καταπατάται από την απροθυμία μερικών κυβερνήσεων να τοποθετήσουν τις κατασκηνώσεις των προσφύγων μακριά από τα σύνορα ή την έλλειψη αφοσίωσης των υπόλοιπων να αναφέρουν το πρόβλημα των ένοπλων στοιχείων. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο εθελοντισμός των επιστροφών έχει γίνει ένα σημαντικό πρόβλημα αφού οι πρόσφυγες επιστρέφουν σε χώρες που μόλις ξέφυγαν από πολλά χρόνια πολέμου, όπου η ειρήνη είναι εύθραυστη, η δομή της κοινωνίας αδύναμη, τα ανθρώπινα δικαιώματα ισορροπημένα και τα αναγκαία της επιβίωσης σε αβέβαιο απόθεμα. Σε τέτοιες καταστάσεις, η επιστροφή συχνά δεν εγγυάται τη σίγουρη διαμονή στο σπίτι, αλλά μη φιλόξενες, ακόμα και εχθρικές καταστάσεις στη χώρα, κάνοντας την επιστροφή ακόμα χειρότερη. Σε μερικές περιπτώσεις, μεγάλες μεταναστεύσεις έχουν επακολουθήσει από ίδιες ή και χειρότερες αλλαγές στην ζωή των ανθρώπων που επιστρέφουν στη χώρα τους σε σχέση με εκείνες που βίωναν στη χώρα από την οποία είχαν αναγκαστεί να φύγουν ξανά μέσα σ' ένα μικρό χρονικό διάστημα. Στον αναπτυσσόμενο κόσμο όπου υπάρχουν αξιοπρεπή συστήματα ασύλου και μια μεγάλη παράδοση ενεργής πολιτικής υποστήριξης των προσφύγων, οι αλλαγές δεν ήταν λιγότερο σημαντικές. Μάλιστα τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια μεγάλη αλλαγή στους νόμους του ασύλου, που προκλήθηκε από μια κοινή ανησυχία στις βιομηχανικές χώρες για την επιβάρυνση που προκαλούν οι υποδομές φιλοξενίας προσφύγων, το αυξανόμενο κόστος που συσχετίζεται με την λειτουργία τους και μια σειρά άλλων κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων σε σχέση με την υποδοχή των προσφύγων. Οι δυσκολίες σε όλα τα επίπεδα του προβλήματος οδήγησε στην αύξηση της λαθρομετανάστευσης που έχει γίνει μια σημαντική επιλογή γι' αυτούς που αναζητούν άσυλο, αλλά η οποία έχει το κόστος της. Κάποιος που αναζητά άσυλο και έχει καταλήξει σε παράνομο διακινητή για να τον περάσει μέσα από μια σειρά χώρες μέχρι να φτάσει στον τελικό προορισμό του έχει να αντιμετωπίσει μια διπλή παραβίαση : όχι μόνο έχει περάσει διεθνή σύνορα παράνομα, αλλά έχει συνεργαστεί με οργανωμένους παράνομους διακινητές. Έτσι και τα δικαιώματα έχουν περιοριστεί και αλλά μέτρα τα οποία περιορίζουν θεμελιώδη προνόμια δικαιολογούνται όλο και περισσότερο.

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ

ΠΛΑΙΣΙΟ

«'Πως κάποιος μπορεί να χαρακτηριστεί πρόσφυγας και ποια τα δικαιώματά του;» (3)

- Όσοι έχουν υποφέρει από παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους.

- Όσοι έχουν περάσει από τα σύνορα ζητώντας από άλλη χώρα ασφάλεια από τους διωγμούς.

- Όσοι αντιμετωπίζουν πιθανή θανατική ποινή, βασανιστήρια ή άλλη βία σε περίπτωση που γυρίσουν στην πατρίδα τους.

- Όσοι θα γυρνούσαν στην πατρίδα τους αμέσως μόλις μπορούσαν, αλλά δεν μπορούν από το φόβο ότι θα χάσουν τη ζωή του.

- Καθημερινοί άνθρωποι, άνδρες, γυναίκες, παιδιά που αναγκάστηκαν να πάρουν μέτρα απελπισίας για να σώσουν τη ζωή τους.

Νομική Προστασία

Χρησιμοποιώντας τη Σύμβαση του 1951 ως βασικό της εργαλείο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες φροντίζει για την προστασία εκατομμυρίων ξεριζωμένων ανθρώπων ανά τον κόσμο. Προασπίζει τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα των προσφύγων και μεριμνά έτσι ώστε να μην επαναπροωθηθούν χωρίς τη συγκατάθεσή τους σε μία χώρα όπου θα υποστούν διώξεις. Βοηθά στον επαναπατρισμό τους όταν το επιτρέψουν οι συνθήκες, στην ενσωμάτωσή τους στις χώρες παροχής ασύλου ή στη μετεγκατάστασή τους σε τρίτες χώρες. Η Ύπατη Αρμοστεία προάγει διεθνείς συμφωνίες για τους πρόσφυγες, βοηθά τις κυβερνήσεις να αναπτύξουν δομές ασύλου και έχει αναλάβει το ρόλο του διεθνούς παρατηρητή σε ζητήματα προσφύγων.

Οι γυναίκες, η πιο ασθενέστερη κοινωνική τάξη ή ίσως η πιο αδύναμη τείνει να οξύνει το πρόβλημα.

- **Γυναίκες Πρόσφυγες (4)**

Σε κάθε προσφυγική ομάδα, το πενήντα τοις εκατό των ξεριζωμένων ανθρώπων είναι γυναίκες και παιδιά. Στερημένες από την ασφάλεια της εστίας τους, χωρίς την προστασία της χώρας τους και συχνά των δικών τους ανθρώπων, οι γυναίκες πρόσφυγες συνιστούν μια πολύ ευαίσθητη κοινωνική ομάδα. Συχνά έχουν να αντιμετωπίσουν τις κακουχίες του μακρύ δρόμου της ξενιτιάς, την παρενόχληση, την αδιαφορία ή την κακοποίηση, ακόμα και αφού φτάσουν σε έναν φαινομενικά ασφαλή τόπο. Οι γυναίκες πρόσφυγες πρέπει, μέσα σε όλο αυτόν τον αγώνα, να σταθούν συχνά σαν νοσοκόμες, σαν δασκάλες, σαν εργάτες και σαν φυσικοί προστάτες των οικογενειών τους. Τα τελευταία χρόνια, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει αναπτύξει μια σειρά από ειδικά προγράμματα που στόχο έχουν να διασφαλίσουν την πρόσβαση των γυναικών στην προστασία και στις βασικές υπηρεσίες αρωγής στην προσπάθειά τους να ξαναχτίσουν τη ζωή τους.

Τι συμβαίνει με τη χώρα μας όμως; Η Ελλάδα αποτελεί χώρα υποδοχής; Γιατί; (5)

Η Ελλάδα αποτελεί βασική πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσφύγων και μεταναστών, που στη συντριπτική τους πλειοψηφία, καταφθάνουν χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Πολλοί από αυτούς, ωστόσο, έχουν ως τελικό προορισμό άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Εντούτοις, παραμένουν εγκλωβισμένοι στη χώρα ενώ η απουσία στοιχειώδους κοινωνικής μέριμνας οδηγεί σε περιθωριοποίηση και τροφοδοτεί κοινωνικές εντάσεις, φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού. Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα έχει επισημάνει επανειλημμένα τις ελλείψεις και τα προβλήματα στο σύστημα ασύλου της χώρας, από την απουσία δομών υποδοχής κατά την είσοδο των προσφύγων στην Ελλάδα, μέχρι την έλλειψη εγγυήσεων στη διαδικασία ασύλου και την απουσία πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Λόγω αυτής της κατάστασης, η Ύπατη Αρμοστεία έχει συστήσει στις κυβερνήσεις να μην επιστρέφουν στην Ελλάδα αιτούντες άσυλο βάσει του Κανονισμού Δουβλίνο-II. Παράλληλα, η Ύπατη Αρμοστεία στηρίζει τις ελληνικές

αρχές στην προσπάθειά τους για την αναμόρφωση του συστήματος ασύλου ενώ έχει κάνει επίσης έκκληση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση να προσφέρει μεγαλύτερη βοήθεια και αλληλεγγύη για να μπορέσει η Ελλάδα να συμμορφωθεί με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της.

Οι πρόσφυγες και ο Συνήγορος του Πολίτη

Σε αρκετές χώρες η συστηματική παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και γενικότερα καταπιεστικές πολιτικές συνεχίζουν να εξαναγκάζουν ανθρώπους να τις εγκαταλείπουν για να διασώσουν τη ζωή και την αξιοπρέπειά τους. Στους ανθρώπους αυτούς κάθε δημοκρατική πολιτεία οφείλει να παρέχει ενισχυμένη προστασία. Το ρυθμιστικό πλαίσιο περί ασύλου και προσφύγων, συνθέτουν ιδίως η Διεθνής Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια, η Ε.Ε. επιχειρεί την εναρμόνιση των σχετικών ευρωπαϊκών εθνικών πολιτικών. Το εθνικό θεσμικό πλαίσιο για το καθεστώς των προσφύγων κρίνεται καταρχήν ως ικανοποιητικό, ωστόσο σημαντικά προβλήματα προκύπτουν κατά την εφαρμογή του, κυρίως από τις αρμόδιες αστυνομικές υπηρεσίες. Βασικά θέματα που αφορούν το άσυλο και τους πρόσφυγες και τα οποία απασχολούν την Αρχή μας είναι η υποδοχή, η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα, η κοινωνική προστασία και οι ανήλικοι.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διερευνήσει καταγγελίες και για τις συνθήκες υποδοχής, κράτησης και φιλοξενίας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο. Η εξαιρετικά περιορισμένη έως μηδενική χορήγηση ασύλου σε συνδυασμό με το ανέφικτο της απέλασης της μεγάλης πλειονότητας των ασυνόδευτων ανηλίκων που εισέρχονται παράνομα στη χώρα και η έλλειψη προνοιακής μεταχείρισης για αυτούς, έχει ως αποτέλεσμα ο πληθυσμός αυτός να στερείται θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η Αρχή πραγματοποιεί επισκέψεις και αυτοψίες σε χώρους υποδοχής και κράτησης σε πολλές περιοχές της χώρας, συνεργάζεται με φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις που προασπίζουν τα δικαιώματα των ανηλίκων προσφύγων και έχει απευθύνει συστάσεις για τη βελτίωση των πρακτικών μεταχείρισης των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του έχει ερευνήσει μεγάλο αριθμό αναφορών, με αντικείμενο την προστασία των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών και των εν γένει δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Τα σημαντικότερα ζητήματα, τα οποία έχουν απασχολήσει την Αρχή μας είναι- εκτός από την

διαδικασία αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας ή παροχής άλλου είδους διεθνούς προστασίας (επικουρική προστασία ή ανθρωπιστικό καθεστώς)- η προστασία και η τήρηση των εγγυήσεων για την άσκηση των δικαιωμάτων, τα οποία απορρέουν από την ιδιότητα αυτή, (π.χ. συνθήκες υποδοχής, εργασία, εκπαίδευση κλπ), καθώς και οι υποχρεώσεις της δημόσιας διοίκησης έναντι των ανθρώπων αυτών (π.χ. εξαίρεση από την κράτηση, κοινωνικές παροχές κλπ).

Οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες εξομοιώνονται με τους Έλληνες πολίτες ως προς την παρεχόμενη από το Δημόσιο πρόνοια και συνδρομή και το δικαίωμα σε παροχές κοινωνικής ασφάλισης (άρθρα 23, 24 ΝΔ 3989/1959). Περαιτέρω προβλέπεται από το ΠΔ 266/1999 (άρθρα 15-17) σε συνδυασμό με την ΥΑ 139491/16-11-2006 (ΦΕΚ Β 1747) ότι οι πολιτικοί πρόσφυγες και οι αλλοδαποί με άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους είναι δικαιούχοι δωρεάν ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης και την απολαμβάνουν με μόνη την επίδειξη του δελτίου ταυτότητας πρόσφυγα ή του ειδικού δελτίου παραμονής στις υπηρεσίες του ΕΣΥ. Αν οι ανθρωπιστικοί λόγοι συνίστανται σε λόγους υγείας τότε ο αλλοδαπός με σχετική άδεια παραμονής δικαιούται πιστοποιητικό κοινωνικής προστασίας, εφόσον υπάρχει αποδεδειγμένο πρόβλημα υγείας (ΥΑ 139491/16-11-2006).

Πολιτικό άσυλο

Μπορεί οποιοσδήποτε ανεξάρτητα από τη χώρα καταγωγής να ζητήσει πολιτικό άσυλο;

Η Σύμβαση της Γενεύης δεν προβλέπει εξαιρέσεις και θεωρητικά μπορεί κάθε πρόσωπο ανεξαρτήτως της χώρας προέλευσής του να ζητήσει να αναγνωρισθεί ως πολιτικός πρόσφυγας. Οι σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όμως, οι οποίες έχουν ενσωματωθεί και στην Ελλάδα με τα Π.Δ. 90/2008 και 96/2008, αποκλείουν τους πολίτες Ε.Ε. και αναγνωρίζουν αυτό το δικαίωμα μόνο στους υπηκόους τρίτων χωρών.

Γιατί δεν το κάνουν όλοι;

Γιατί δεν πληρούν όλοι τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες. Για τους πρόσφυγες χρειάζεται να υπάρχει φόβος δίωξης στην χώρα τους λόγω φυλής, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων ή να ανήκει σε ιδιαίτερη κοινωνική

ομάδα, που διώκεται. Επίσης διεθνής προστασία (π.χ. ανθρωπιστικό καθεστώς και επικουρική προστασία σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία) παρέχεται υπό προϋποθέσεις και σε ανθρώπους, που έστω κι αν δεν μπορούν να αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες, χρήζουν ειδικής προστασίας. Αντιθέτως το γεγονός ότι κάποιος έχει φύγει από την χώρα του π.χ. για εργασία σε άλλη χώρα, δεν του δίνει το δικαίωμα να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας. Εννοείται ότι έχει δικαίωμα να υποβάλει σχετικό αίτημα και οι αρμόδιες αρχές έχουν υποχρέωση να το παραλάβουν, απλώς το αίτημα θα απορριφθεί, αν δεν αποδεικνύεται ότι ο αιτών πληρεί τις σχετικές προϋποθέσεις.

Ο κίνδυνος είναι ότι σε «φακελώνουν» ;

Με την υποβολή της αίτησης υπάρχει και η υποχρέωση των αρμοδίων αρχών να καταγράψουν τα προσωπικά στοιχεία και τα δακτυλικά αποτυπώματα του αιτούντος άσυλο και καταχώριση αυτών στο ευρωπαϊκό σύστημα EURODAC.

Υπάρχει ο κίνδυνος το άτομο που ζητά πολιτικό άσυλο να απελαθεί ή να κρατηθεί από την αστυνομία πριν να πάρει τη ροζ κάρτα;

Με την κατάθεση του αιτήματος πολιτικού ασύλου αναστέλλεται η εκτέλεση απόφασης απέλασης από την χώρα. Αντιθέτως για την κράτηση δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη και στην πράξη οι αιτούντες άσυλο μπορεί να κρατηθούν προσωρινά.

Γιατί εάν σε πιάσουν να μπαίνεις παράνομα σε συλλαμβάνουν και σε πάνε σε κέντρο κράτησης αλλοδαπών και μετά σε απελαίνουν ενώ εάν πας μόνος σου στην αστυνομία δεν διατρέχεις αυτόν τον κίνδυνο;

Στα σημεία εισόδου οι αλλοδαποί συνήθως συλλαμβάνονται για παράνομη είσοδο με αποτέλεσμα να εκδίδεται απόφαση απέλασης και προσωρινής κράτησης για τον λόγο αυτό. Όπως ήδη προαναφέρθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις παραμένει κρατούμενος ο αλλοδαπός και μετά την υποβολή του αιτήματος ασύλου. Θεωρητικά η παράνομη παραμονή ενός αλλοδαπού στην χώρα μπορεί να αποτελέσει λόγο για την σύλληψή του και την κράτησή του. Όπως ήδη αναφέρθηκε η υποβολή αιτήματος ασύλου αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης απέλασης, αν έχει εκδοθεί σχετική απόφαση. Πάντως η κράτηση των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών έχει αποτελέσει αντικείμενο προσφάτων αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο έχει κρίνει στις συγκεκριμένες υποθέσεις η κράτηση των αιτούντων άσυλο ήταν αντίθετη με την ΕΣΔΑ.

Πόσο χρόνο πρέπει να περιμένει περίπου για τη ροζ κάρτα; Την παίρνουν όλοι;

Το σχετικό προεδρικό διάταγμα ορίζει τρεις (3) ημέρες για την χορήγηση του ειδικού δελτίου αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού ('ροζ κάρτα'). Στην πράξη όμως ο χρόνος είναι μεγαλύτερος και κάποιες φορές δεν χορηγείται γιατί έχει ήδη εκδοθεί απορριπτική απόφαση για το αίτημα ασύλου. Επίσης στην διαδικασία στα σύνορα, που συνήθως οι αιτούντες είναι κρατούμενοι, μπορεί να μην χορηγηθεί το δελτίο μέχρι να κριθεί το αίτημα για παροχή ασύλου. Ο νόμος λέει ότι όσοι έχουν ροζ κάρτα μπορούν να έχουν δωρεάν πρόσβαση στο σύστημα Υγείας. Αυτό ισχύει και για νοσηλεία; Κατ' αρχήν οι κάτοχοι του ειδικού δελτίου έχουν δικαίωμα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

Πρόσβαση μεταναστών χωρίς έγγραφα στο δημόσιο σύστημα Υγείας

Θεωρητικά οι έγκυες και τα παιδιά δικαιούνται δωρεάν υπηρεσίες. Στην πράξη όμως τους ζητούν να πληρώσουν. Εμείς (σαν Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης) μπορούμε να τους συμβουλεύουμε να εξέρχονται «λάθρα» από το Νοσοκομείο; Υπάρχει περίπτωση να τους αναζητήσουν για να πληρώσουν; Δωρεάν υπηρεσίες υγείας δικαιούνται μόνο τα παιδιά (άρθρο 84 παρ. 1 Ν. 3386/2005). Για τους ενηλίκους υπάρχει πρόβλεψη για κατ' εξαίρεση δωρεάν ιατροφαρμακευτική κάλυψη, εφόσον πρόκειται για επείγον περιστατικό. Ο τοκετός, λόγω του ότι κατά κανόνα είναι προγραμματισμένος, δεν θεωρείται επείγον περιστατικό και γι' αυτό οι έγκυες τόσο προγεννητικά όσο και κατά τον τοκετό καλούνται να καταβάλουν τα έξοδα νοσηλείας. Ωστόσο, στο άρθρο 24 παρ. 2 περ. δ Ν. 2101/92 (ΦΕΚ Α 192), με τον οποίο κυρώνεται η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, προβλέπεται ότι «τα συμβαλλόμενα κράτη επιδιώκουν να εξασφαλίσουν στις μητέρες κατάλληλη περίθαλψη πριν και μετά από τον τοκετό», χωρίς να γίνεται διάκριση ανάλογα με την εθνικότητα ή την αστική κατάσταση. Παρόμοιο είναι και το περιεχόμενο του άρθρου 12 παρ. 2 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την κατάργηση των διακρίσεων εναντίον των γυναικών, η οποία υπογράφηκε από την Ελλάδα στις 2.3.1982 και κυρώθηκε στις 7.6.1983 (Νόμος 1342/1983, ΦΕΚ Α 39). Σύμφωνα με αυτό τα κράτη μέρη θα πρέπει να εξασφαλίσουν στις γυναίκες τις κατάλληλες υπηρεσίες σε σχέση με την εγκυμοσύνη, τον τοκετό και την περίοδο της λοχείας, και όπου είναι αναγκαίο χωρίς την καταβολή νοσηλίων, καθώς και την απαιτούμενη τροφή κατά την εγκυμοσύνη και το θηλασμό. Ενώ ο Έλληνας νομοθέτης επιδεικνύει αυξημένη

ευαισθησία απέναντι στις μη νόμιμα διαμένουσες αλλοδαπές εγκύους αναφορικά με την απέλαση (άρθρο 79 ν. 3386/2005), δεν έχει λάβει τα απαιτούμενα μέτρα για την παροχή ιατροφαρμακευτικής κάλυψης σε αυτές, ούτε καν για το διάστημα κατά το οποίο δεν μπορούν να απελαθούν. Σχετικό έγγραφο προς το Υπουργείο Υγείας έχει απευθύνει ο Συνήγορος του Πολίτη, χωρίς να έχει λάβει απάντηση.

Τι γίνεται στην περίπτωση που χρειάζεται μία επέμβαση; Μπορούμε να τη βαφτίσουμε επείγουσα προκειμένου να θεωρηθεί ότι καλύπτεται από το νόμο; Και πως γίνεται αυτό στην πράξη;

Ο όρος «έκτακτο περιστατικό» αποτελεί αόριστη νομική έννοια και η κρίση περί αυτού είναι τεχνική. Κατά συνέπεια, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των επαγγελματιών υγείας να την ερμηνεύσουν και να αποφανθούν στην εκάστοτε περίπτωση. Σύμφωνα με εγκύκλιο, ως «έκτακτο» θεωρείται το αιφνίδιο περιστατικό που χρήζει άμεσης εισαγωγής και αποκατάστασης σε νοσοκομείο, προκειμένου να αποφευχθεί κίνδυνος ζωής ή να αντιμετωπιστεί σοβαρός για την υγεία κίνδυνος και να μην θιγεί η αξία και η αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Επίσης, η ερμηνεία του όρου του εκτάκτου περιστατικού πρέπει να είναι σύμφωνη με τον ποινικό νόμο και τους κανόνες ιατρικής δεοντολογίας, ώστε οι επαγγελματίες υγείας να μην κινδυνεύουν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για την παράβαση των σχετικών με την παροχή περίθαλψης υποχρεώσεών τους.

Για αυτούς που πάσχουν από μεταδοτικά νοσήματα ισχύει η δωρεάν περίθαλψη. Τι γίνεται με αυτούς που έχουν καρκίνο και πρέπει να λάβουν πανάκριβες θεραπείες; Μέχρι στιγμής εμείς χρησιμοποιούμε «ανορθόδοξους» τρόπους; Υπάρχει κάτι;

Όσον αφορά στα μεταδοτικά νοσήματα ισχύει ο νόμος Κακλαμάνη Αρ. Φύλλου 256 2 Νοεμβρίου 2001 ΝΟΜΟΣ ΥΠ. ΑΡΙΘ. 2955 Άρθρο 11 παράγραφος Ε. Σε αλλοδαπούς οικονομικούς μετανάστες που έχουν μολυνθεί από τη λοίμωξη HIV ή άλλα λοιμώδη νοσήματα, εφόσον χρήζουν θεραπευτικής αγωγής και δεν μπορεί στη χώρα προέλευσής τους ή και επιστροφής τους να χορηγηθεί αποτελεσματική θεραπευτική αγωγή, χορηγείται δωρεάν νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Για το διάστημα που διαρκεί η θεραπευτική αγωγή, οι αλλοδαποί οικονομικοί μετανάστες δικαιούνται προσωρινής άδειας παραμονής και εργασίας. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας καθορίζονται οι προϋποθέσεις και

ρυθμίζονται οι αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή αυτής της διάταξης. Όσον αφορά το θέμα των επεμβάσεων από όσο ξέρω, δεν υπάρχει κάποια πρόβλεψη γι' αυτήν την κατηγορία αλλοδαπών ασθενών, οπότε αν οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν έχουν κοινωνικοασφαλιστική κάλυψη, πρέπει να καταβάλουν τη δαπάνη για την περίθαλψή τους.

Η ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ: ΙΣΤΟΡΙΚΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ - ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (6),(7)

- **Τί είναι οι πρόσφυγες;**

Πρόσφυγες είναι τα άτομα που εγκαταλείπουν ομαδικά ή ατομικά τον τόπο που ζουν και καταφεύγουν προσωρινά ή μόνιμα σε άλλο τόπο, για να διασωθούν από διώξεις (πολιτικές, θρησκευτικές, κοινωνικές κ.λπ.) ή από διάφορες καταστροφές (σεισμούς, πολέμους κ.ά).

- **Πότε ξεκίνησε η έννοια των προσφύγων;**

Οι πρώτοι πρόσφυγες εμφανίστηκαν κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή και αργότερα στα τέλη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ήταν κυρίως Ευρωπαίοι που είχαν εκτοπιστεί εξαιτίας αυτού του πολέμου. Από ποιες χώρες προέρχονται οι πρόσφυγες; Οι πρόσφυγες προέρχονται κυρίως από χώρες που έχουν οικονομικά προβλήματα (Πακιστάν, Ιράκ, Αφρική, Ασία, Αλβανία, Ελλάδα κτλ.).

- **Τι είναι η ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. και τι προσφέρει;**

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.) παρέχει προστασία και βοήθεια στους πρόσφυγες του κόσμου. Με έδρα τη Γενεύη της Ελβετίας οργανισμός δημιουργήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και άρχισε να λειτουργεί το 1951, βοηθώντας αρχικά περισσότερους από ένα εκατομμύριο Ευρωπαίους πρόσφυγες που προκάλεσε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος.

- **Ποια άτομα υπάγονται στην Ύπατη Αρμοστεία;**

Στα άτομα που υπάγονται στην εντολή της Υ.Α. δεν περιλαμβάνονται μόνο πρόσφυγες αλλά και ομάδες ανθρώπων, όπως αιτούντες άσυλο, επαναπατριζόμενοι πρόσφυγες, ανιθαγενείς και άτομα εκτοπισμένα μέσα στις ίδιες τους τις χώρες, που έχουν επίσημα αναγνωριστεί ως εσωτερικά εκτοπισμένοι πληθυσμοί.

- **Ποιος είναι ο σημερινός Ύπατος Αρμοστής;**

Ο σημερινός Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι ο Αντόνιο Γκουτέρες, πρώην πρωθυπουργός της Πορτογαλίας, ο οποίος ανέλαβε τα καθήκοντά

του στις 15 Ιουνίου 2005. Είναι ο δέκατος Ύπατος Αρμοστής του οργανισμού. Αναφέρεται προφορικά στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο ως προς τα ζητήματα συντονισμού του οργανισμού και υποβάλλει σε ετήσια βάση στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ γραπτή έκθεση για το συνολικό έργο της Υ.Α. Τα προγράμματα της Υ.Α. εγκρίνονται και ελέγχονται από την Εκτελεστική Επιτροπή της Υ.Α., την οποία συνθέτουν σήμερα 79 κράτη-μέλη.

- **Πότε ξεκίνησε;**

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ιδρύθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1950 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, με εντολή να καθοδηγεί και να συντονίζει τη διεθνή δράση για την προστασία των προσφύγων και την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων. Κύριο μέλημά της είναι να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο και να βρει καταφύγιο σε μια άλλη χώρα, με την προοπτική του εθελοντικού επαναπατρισμού, της τοπικής ένταξης στη χώρα ασύλου ή της μετεγκατάστασης σε τρίτη χώρα.

Από την ίδρυσή της, η Ύπατη Αρμοστεία έχει βοηθήσει εκατομμύρια ανθρώπους να ξαναχτίσουν τη ζωή τους. Σήμερα, ένα προσωπικό σχεδόν 7.190 ανθρώπων σε περισσότερες από 120 χώρες συνεχίζουν να βοηθούν περίπου 36,4 εκατομμύρια ανθρώπους.

- **Ποιά είναι η αρμοδιότητα της;**

Η κυριότερη αρμοδιότητα της Υ.Α., γνωστή ως "διεθνής προστασία", είναι να διασφαλίζει το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσφύγων, περιλαμβανομένης της δυνατότητάς τους να αιτούνται άσυλο, και το δικαίωμά τους να μην επιστρέφονται χωρίς τη θέλησή τους σε χώρα όπου έχουν λόγους να φοβούνται δίωξη. Ο οργανισμός προάγει τις διεθνείς συμφωνίες για τους πρόσφυγες, παρακολουθεί τη συμμόρφωση των κυβερνήσεων με το διεθνές δίκαιο και παρέχει υλική βοήθεια όπως τροφή, νερό, στέγη και ιατρική περίθαλψη σε κατατρεγμένους αμάχους.

- **Ποιες ανάγκες καλύπτουν;**

Η Υ.Α. αναζητά, επίσης, μία από τις τρεις μόνιμες λύσεις για τους πρόσφυγες. Ο εθελοντικός επαναπατρισμός είναι η προτιμότερη λύση για τους περισσότερους πρόσφυγες του κόσμου. Ωστόσο, αυτό δεν είναι πάντα εφικτό, και σε αυτές τις περιπτώσεις, η Υ.Α. βοηθά τους ανθρώπους να ξαναχτίσουν τη ζωή τους κάπου αλλού - είτε σε χώρες όπου αναζήτησαν αρχικά άσυλο, είτε σε τρίτες χώρες που είναι διατεθειμένες να τους δεχτούν. Κατά καιρούς, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ έχει ζητήσει από την Υ.Α. να βοηθήσει ομάδες εκτοπισμένων στο εσωτερικό της χώρας τους ανθρώπων, ο αριθμός των οποίων έχει αυξηθεί δραματικά μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, εξαιτίας της αύξησης του αριθμού των εθνικών και εμφύλιων συγκρούσεων ανά τον κόσμο.

- **Περιβαλλοντολογικοί πρόσφυγες**

Στα δικαστήρια της Νέας Ζηλανδίας έφτασε 37χρονος από τα νησιά Κιριμπάτι, επειδή η χώρα αρνήθηκε να δώσει σε αυτόν και την οικογένειά του άσυλο που ζητούσε λόγω του κινδύνου, όπως λέει, που διατρέχει... από την κλιματική αλλαγή. Τα νησιά Κιριμπάτι στον Ειρηνικό Ωκεανό έχουν περίπου 100.000 κατοίκους και αρκετά χαμηλό υψόμετρο. Θεωρούνται ανάμεσα στα πιο ευάλωτα μέρη σε περίπτωση που ανέβει η στάθμη των θαλάσσιων υδάτων. Για να προφυλαχθεί λοιπόν από αυτό, ο 37χρονος Ιοάνε Τεϊτιότα, ζήτησε άσυλο από την κοντινή Νέα Ζηλανδία, λέγοντας πως η ζωή του και των τριών παιδιών του (που έχουν γεννηθεί στη Νέα Ζηλανδία) κινδυνεύει αν οδηγηθούν στη χώρα καταγωγής του. Οι αρχές απέρριψαν το αίτημα να του χορηγήσουν άσυλο, καθώς δεν πληρούσε τα κριτήρια να θεωρηθεί πρόσφυγας, όπως, επί παραδείγματι, κίνδυνο ζωής λόγω διωγμού. Έτσι, ο Τεϊτιότα στράφηκε στη Δικαιοσύνη.

- **Γιατί είναι για τους ανθρώπους τόσο σημαντικό να βρουν τις ρίζες τους στον τόπο που γεννήθηκαν και στο πατρικό τους σπίτι;**

Ο άνθρωπος δεν είναι μια μονάδα ξεκομμένη, ένα νησί καταμεσής στο πέλαγο. Ο άνθρωπος, κυρίως είναι σχέση, είναι κοινωνία.

Συνεπώς, δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο ως συνέχεια, ως παράδοση. Στα ελληνικά η έννοια του ρήματος «παραδίδω» προϋποθέτει τουλάχιστον δυο πρόσωπα, αλλά και

ένα περιβάλλον, μια ατμόσφαιρα όπου μπορεί να πραγματοποιηθεί αποτελεσματικά αυτή η μεταβίβαση. Και ιδανικό περιβάλλον είναι ο τόπος. Έξω, ας πούμε, από το Ριζοκάρπασο δεν επιτυγχάνεται η ακέραιη κληροδότηση του πολιτισμικού αγαθού που παράχθηκε για αιώνες σ' αυτό τον τόπο, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι που απομακρύνονται να αισθάνονται τραυματισμένοι και λειψοί. Το πατρικό μας σπίτι ενδεχομένως είναι μια οικονομική αξία· είναι, πολύ περισσότερο, όμως, μια ανεκτίμητη πολιτισμική αξία γιατί είναι το περιβάλλον όπου συντελείται η παράδοση των πιο ιερών θησαυρών.

- **Υπάρχει προθεσμία προσφυγής στο δικαστήριο;**

Οι προθεσμίες παραγραφής του δικαιώματος προσφυγής διαφέρουν πράγματι ανάλογα με την περίπτωση. Αυτό το ζήτημα της παραγραφής μπορεί να διευκρινιστεί από νομικό σύμβουλο ή από γραφείο ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με την προσφυγή στη δικαιοσύνη.

- **Παγκόσμια Μέρα Προσφύγων - 20 Ιουνίου**

Η Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων φέρνει συνειρμικά στο μυαλό σκέψεις, προκαλεί την αναβίωση συναισθημάτων και ξυπνά αναμνήσεις, φαινομενικά ξεχασμένες, απωθημένες, από την προσωπική και οικογενειακή ιστορία του καθ' ενός από εμάς. Η συνάντηση αυτή αποτελεί απλά ένα από τα πολλά ερεθίσματα που μπορούν να επαναφέρουν στην συνείδηση την τραυματική εμπειρία της Προσφυγιάς που έζησαν τόσοι πολλοί συμπατριώτες μας. Μια τραυματική εμπειρία η οποία διαφέρει από πολλές άλλες, από το γεγονός ότι αυτή δεν τέλειωσε ποτέ ώστε να οδηγήσει ενδεχομένως στην συναισθηματική κάθαρση, αλλά συνεχίζεται για 37 τόσα χρόνια και ενισχύει έτσι την ματαίωση και φθείρει τον ψυχισμό του Κύπριου πρόσφυγα.

- **Το Αίσθημα του «ΞΕΝΟΥ»**

Σχεδόν όλοι και όλα είναι άγνωστα για τον πρόσφυγα: Δημιουργείται η ανάγκη να μάθει νέα πράγματα, νέες συνήθειες, νέους τρόπους ζωής, να προσαρμοστεί σε νέα κοινωνικά δεδομένα. Το αίσθημα του «Ξένου» μπορεί να διαρκέσει από μερικά λεπτά ή για μια ζωή.

- **Το Αίσθημα του Ξεριζώματος.**

Βιώνοντας διάφορες δυσκολίες, κάποιο άτομο μπορεί συνήθως να βρει στηρίγματα στην οικογένεια, στους φίλους ή ακόμη και στο φυσικό περιβάλλον στο οποίο μεγάλωσε – τις ρίζες του – και αυτό είναι θεραπευτικό για τις συναισθηματικές και υπαρξιακές του αναστατώσεις. Η ανάγκη του «να ανήκεις» και η ασφάλεια που μπορούν να προσφέρουν οι ρίζες σου, για τον πρόσφυγα έχουν εξουδετερωθεί και αυτό αποτελεί μια ψυχολογικά τραυματική εμπειρία.

- **Πρόσφυγες σαν «Αντικείμενα» Διάκρισης και Προκατάληψης**

Ο πρόσφυγας γίνεται συχνά στόχος διακρίσεων, προκαταλήψεων και ρατσιστικών συμπεριφορών. Γίνεται αντιληπτός ως ο «ξένος» που αποτελεί απειλή για τις άλλες κοινωνικές ομάδες, απειλή για τις δικές τους αξίες, τις εργασίες, τις περιουσίες τους. Αναπτύσσονται λοιπόν στάσεις και συμπεριφορές που αρχίζουν από την αποφυγή τους, τον κοινωνικό αποκλεισμό τους, τον αποκλεισμό τους από εργασίες, την εκμετάλλευσή τους και μπορούν να φθάσουν μέχρι την βία και την επιθετικότητα. Απότοκο των προκαταλήψεων είναι και η δημιουργία του **«Συνδρόμου του Αποδιοπομπαίου Τράγου»**:

Οι πρόσφυγες αποτελούν τον «αποδιοπομπαίο τράγο» δηλαδή πάνω τους προβάλλονται όλα τα κακά, οι ελλείψεις, οι αδυναμίες και τα προβλήματα μιας κοινωνικής ομάδας: «Για όλα φταίνε οι πρόσφυγες».

Η ρατσιστική αντιμετώπιση των προσφύγων μπορεί να πλήξει σοβαρά την αυτοεκτίμησή τους και να τους οδηγήσει στην απελπισία και την απόγνωση.

Ο πρόσφυγας κατά την διάρκεια της παραμονής τους στο νέο περιβάλλον διέρχεται από διάφορα στάδια μέχρι, αν τα καταφέρει, να προσαρμοστεί:

Κατά την άφιξη του στο νέο χώρο βιώνει την σύγκριση και την σύγκρουση μεταξύ της απουσίας της πατρικής γης και του άγνωστου του νέου μέρους, βιώνει την έλλειψη ασφάλειας και την αντιμετώπιση της ανασφάλειας του νέου χώρου.

Ονειρεύεται την επιστροφή και η ζωή του επικεντρώνεται σ' αυτό που του λείπει.

Σταδιακά, το άγνωστο μέρος γίνεται γνωστό και ο πρόσφυγας αρχίζει να συγκρίνει το γνωστό πλέον νέο μέρος με το οικείο της πατρικής γης. Αυτή η εσωτερική σύγκρουση μπορεί να διαρκέσει για μια ολόκληρη ζωή.

Τελικά, διέρχεται από μια φάση όπου κυριαρχεί η σύγκρουση μεταξύ αυτού που λείπει (πατρώα γη) και του διαφορετικού στο νέο χώρο. Ο πρόσφυγας σκέφτεται συχνά το παρελθόν, επαναβιώνει αναμνήσεις, εικόνες, εμπειρίες γι' αυτό που του λείπει και σαν αποτέλεσμα μπορεί να μελαγχολεί, να πενθεί για την απώλεια, μια αντίδραση που παρατηρούμε όταν χάνουμε ένα αγαπητό μας πρόσωπο.

Η διαδικασία προσαρμογής όμως, για πολλούς πρόσφυγες μπορεί να έχει ένα σοβαρό ψυχικό τίμημα και να αφήσει ψυχολογικά κατάλοιπα για ολόκληρη την ζωή τους: Πριν, αλλά και κατά την φυγή τους πολλοί πρόσφυγες μπορεί να είχαν να αντιμετωπίσουν μια ευρύτητα από τραυματικά γεγονότα: πολεμικές συγκρούσεις, καταστροφές, βίαιες πράξεις ενάντια σε οικείους ανθρώπους, τον θάνατο δικών τους προσώπων, αγαπητά πρόσωπα τους που μπορεί ν' αγνοούνταν, υπέστηκαν ή ήταν μάρτυρες βιασμών και βασανιστηρίων, έζησαν τον αποχωρισμό κ.ά.

Πολλοί από αυτούς που αναγκάστηκαν να μένουν σε προσφυγικούς καταυλισμούς έζησαν τις δυσχέρειες και την εξαθλίωση, τις ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής, τις κοινωνικο-οικονομικές δυσκολίες, την κατάρρευση των κοινωνικών στηριγμάτων κ.ά.. Η έκθεση πολλών προσφύγων στα πιο πάνω τραυματικά γεγονότα και οι αλλαγές στην ζωή τους, αποτελούν παράγοντες εκδήλωσης ψυχολογικών διαταραχών κύριες των οποίων είναι οι Διαταραχές Μετατραυματικού Στρες, οι Καταθλιπτικές Διαταραχές ή και ο συνδυασμός των δύο.

Οι ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες των μικρών παιδιών δεν μένουν ανεπηρέαστες από την εμπειρία της προσφυγιάς: Συναισθηματικές και ψυχο-σωματικές διαταραχές αλλά και διαταραχές συμπεριφοράς είναι δυνατόν ν' αναπτυχθούν σε πολλά παιδιά και να διαταραχθεί έτσι η ψυχο-κοινωνική τους ανάπτυξη.

Κάθε κράτος οφείλει να περιφρουρεί και να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών του και κυρίως όταν απειλείται η εθνική και η φυσική επιβίωση τους.

Ο κάθε πρόσφυγας αναμένει την αποκατάσταση των δικαιωμάτων του τα οποία έχουν κατάφωρα παραβιαστεί. Περιμένει από το κράτος να διασφαλίσει υγιείς συνθήκες διαβίωσης του, να προωθήσει προγράμματα αποκατάστασης της ψυχο-σωματικής του υγείας, να φροντίσει για την εγκατάσταση του σε ένα οικιστικό και φυσικό περιβάλλον που να ικανοποιεί τις ψυχο-κοινωνικές του ανάγκες, να εφαρμόσει μια πολιτική που να στοχεύει στην κοινωνική του ενσωμάτωση και να παράσχει την αναγκαία οικονομική στήριξη που θα του επιτρέψει να βελτιώσει την ποιότητα ζωής του και να αντισταθμιστεί έτσι η πληγείσα κοινωνικο-οικονομική του ταυτότητα.

Αν το κράτος ανταποκριθεί στις ανάγκες και τα αιτήματα των προσφύγων τότε συμβάλλει αποφασιστικά στην μερική ανακούφιση των συνεπειών της προσφυγιάς και ενδυναμώνει το αίσθημα δικαίου των προσφύγων.

Αντίθετα, αν το κράτος προσπαθήσει να κάνει εκπτώσεις και παζαρέματα στην ικανοποίηση των δίκαιων προσδοκιών και δικαιωμάτων των προσφύγων, τότε αυτοί υπόκεινται σε μια δεύτερη προσβολή των δικαιωμάτων τους και συρρικνώνεται ακόμη περισσότερο η ήδη πληγείσα ανθρώπινη αξιοπρέπεια και υπόστασή τους.

Δεν τους μένει έτσι άλλη επιλογή παρά μια δυναμική και διεκδικητική κινητοποίηση για επίτευξη του στόχου επανάκτησης των δικαίων και δικαιωμάτων τους. Διότι γι' αυτούς η παραίτηση, η αδιαφορία και η παθητικότητα σημαίνουν ένα ακόμη θάνατο πέραν απ' αυτόν που ήδη βίωσαν από την απώλεια της δικής τους γης, των δικών τους, ενδεχομένως, προσώπων, του δικού τους παρελθόντος.

Εδώ στην Κύπρο, σαν γενιά προσφύγων, οφείλουμε ν' αφήσουμε μνημονικά ίχνη της δικής μας εμπειρίας της προσφυγιάς στην νέα γενιά, τα οποία ν' αποτελέσουν πυρήνες αντίστασης για να αποτραπεί το ενδεχόμενο να βιώσει και αυτή (η γενιά) μια παρόμοια τραυματική εμπειρία στο μέλλον. Και η Κίνηση Προσφύγων και Εκτοπισθέντων Μανάδων μέσα από τις δυναμικές της κινητοποιήσεις συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ο αγώνας για δικαίωση πρέπει να είναι μονόδρομος και, δανειζόμενοι το ψήφισμα των «Αγανακτισμένων» στην Ελλάδα, λέγω ότι: «Ο μόνος αγώνας που χάνεται είναι αυτός που δεν δόθηκε ποτέ»

Σύντομη αναφορά στην κατάσταση των δικαιωμάτων προσφύγων στην Ελλάδα. Οι άνθρωποι που ζουν στο περιθώριο της κοινωνίας

Αιτούντες άσυλο, μετανάστες, Ρομά και μέλη μειονοτήτων είναι τα πιθανότερα θύματα διακρίσεων σε όλες τις μορφές τους. Οι δυνάστες τους είναι συχνότερα εκπρόσωποι του κράτους. Στην ουσία οι άνθρωποι που δικαιούνται διεθνούς προστασίας δεν μπορούν να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες στην Ελλάδα. Ενώ χιλιάδες πρόσφυγες φτάνουν στη χώρα, αυτοί που αναγνωρίζονται είναι μετρημένοι στα δάχτυλα. Κατά τη διάρκεια του 2004 αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες 11 άνθρωποι ενώ εκκρεμούσαν 5.300 αιτήσεις. Με όλα αυτά τα δεδομένα θα δούμε παρακάτω μια κίνηση προστασίας εναντίων των προσφύγων..

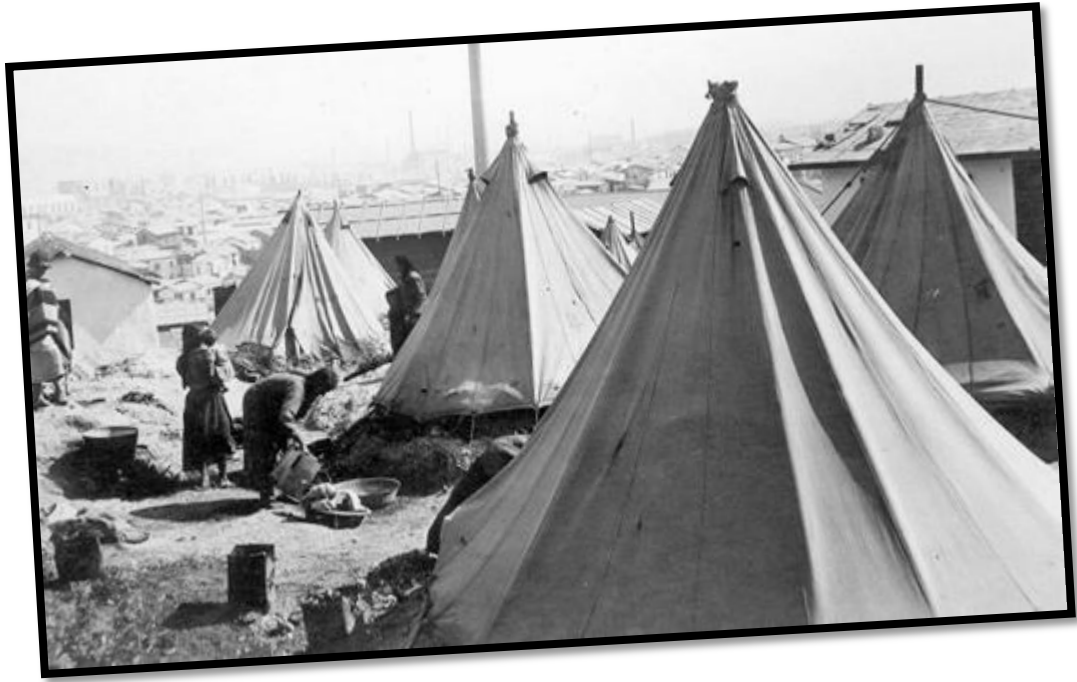
«Κίνηση υπεράσπισης των δικαιωμάτων προσφύγων και μεταναστών» (8)

Άνθρωποι με κατεστραμμένη ζωή, χώρα και σπίτι αναζητούν την ελπίδα για ζωή σε άλλους τόπους, όπως θα έκανες κι εσύ αν ο πόλεμος σου βομβάρδιζε το σπίτι, σου στερούσε τα όνειρα, σου σκότωνε μέλη της οικογένειάς σου. Ο πόλεμος δεν κάνει διακρίσεις στο χρώμα και την εθνικότητα. Αυτοί οι άνθρωποι φτάνουν στη “χώρα της Ελπίδας” που λέγεται Ελλάδα (ο τελικός προορισμός τους είναι συνήθως χώρες του Βορρά και η Ελλάδα είναι μόνο ένας σταθμός), όπως κάποτε έφτασαν οι Έλληνες στην Αμερική, όπως φτάνουν σήμερα στη Γερμανία... και κάποιοι καταλήγουν έγκλειστοι στα στρατόπεδα της ντροπής σε Κόρινθο και Αμυδαλέζα, ενώ άλλοι γίνονται θύματα εκμετάλλευσης από εργοδότες της κάθε Μανωλάδας που όχι μόνο δεν τους πληρώνει, αλλά τους σκοτώνει κιόλας. Άνθρωποι έγκλειστοι σε στρατόπεδα “φιλοξενίας” όπου φιλοξενία σημαίνει κράτηση για άγνωστο χρονικό διάστημα, άθλιες συνθήκες διαβίωσης, αδιαφορία και απάνθρωπη μεταχείριση από τους “οικοδεσπότες” του στρατοπέδου και τους υπεύθυνους για τη σωματική και ψυχική υγεία τους. Εκεί όλα περνάνε με ένα... δερμα και οι εξεγέρσεις των απελπισμένων βαφτίζονται εγκληματικές ενέργειες και τιμωρούνται με δακρυγόνα και τρομονόμο! Καθημερινά γίνονται απόπειρες αυτοκτονίας. Άνθρωποι που είναι κρατούμενοι, γιατί πέρασαν τα σύνορα μίας ξένης χώρας για να σωθούν, απειλούν να πέσουν στο κενό, κάποιοι πέφτουν και μαζί τους πέφτει στο κενό κι ένα κομμάτι της ανθρώπινης αξιοπρέπειας όσων παρακολουθούμε και συντηρούμε τις πολιτικές μίσους. Έπειτα είναι οι άνθρωποι οι οποίοι προκειμένου να επιβιώσουν οι ίδιοι και οι οικογένειές τους που βρίσκονται μακριά, προσφέρουν εαυτόν και την ελευθερία τους στα χέρια

στυγνών επιχειρηματιών που δεν θα λυπηθούν ούτε τη δυστυχία, ούτε την πείνα, ούτε τον πόνο των εξαθλιωμένων, αλλά θα τους “στίψουν” μέχρι να χυθεί αίμα... κόκκινο σαν φράουλα. Όλα τα παραπάνω είναι εικόνα από το μέλλον το δικό μας. Ήδη έχουν καταπατηθεί εργασιακά δικαιώματα με την κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων. Ήδη έχουν σημειωθεί περιστατικά βίαιης απάντησης από πλευράς εργοδοσίας σε ανθρώπους που τόλμησαν να ζητήσουν τα δεδουλευμένα τους. Ήδη έχουμε γίνει μάρτυρες της άγριας καταστολής και της προσπάθειας ενοχοποίησης (βλ. Σκουριές) όσων προσπαθούν να διαφυλάξουν το φυσικό περιβάλλον από την καταστροφή και το ξεπούλημα (αύριο θα έρθει η ώρα που δεν θα παλεύουν μόνο αυτοί για την εξασφάλιση αυτονόητων βασικών αγαθών, π.χ. το νερό). Ήδη έχουμε δει τα στρατόπεδα να ανοίγουν τις πόρτες τους για οροθετικούς, για τοξικομανείς, ακόμα και για τους άστεγους (αυτούς των οποίων η μνημονιακή πολιτική πήρε τα σπίτια για να σωθούν οι τράπεζες!) και τώρα ετοιμάζουν στρατόπεδο για τους οφειλέτες!! Ποιος δεν χρωστάει στο καπιταλιστικό σύστημα και στις κυβερνήσεις που το υπηρετούν τυφλά αγνοώντας τις κραυγές των λαών; Ποιος δεν μπορεί ακόμα να δει τις χιτλερικές τακτικές “στρατοπεδοποίησης” του λαού ανά κατηγορίες να αναβιώνουν; Ποιος είναι σίγουρος ότι δεν θα συμπεριλαμβάνεται σε μία από τις επόμενες κατηγορίες; Ποιος δεν μπορεί ακόμα να δει ότι η ίδια η τρικομματική κυβέρνηση δημιούργησε χώρο για να ξεπηδήσει η Χρυσή Αυγή, υμνώντας τον εθνικισμό (όπως γίνεται πάντα όταν ένα κράτος καταρρέει οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά), προσπαθώντας να μας πείσει για την υπεροχή και το μεγαλείο αυτού του λαού, έτσι ώστε να σπείρει την έριδα μεταξύ ομοεθνών, οι οποίοι μες στην απελπισία τους βλέπουν υπαίτιους στα πρόσωπα των μεταναστών και όχι στα πρόσωπα αυτών που και τους οδήγησαν στο σκοτάδι και προσπαθούν να τους διχάσουν;

ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ

ΝΟΜΙΚΟ - ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εισαγωγή

Μέσα από την εργασία γνωρίσαμε μια πολύ σημαντική οργάνωση, όπου σκοπός τα είναι να παρέχει βοήθεια και προστασία στους πρόσφυγες.. Να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο και να βρει καταφύγιο σε μια άλλη χώρα, με την προοπτική του εθελοντικού επαναπατρισμού, της τοπικής ένταξης στη χώρα ασύλου ή της μετεγκατάστασης σε τρίτη χώρα. Αυτός ο οργανισμός είναι η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Ιδρύθηκε τις 14 Δεκέμβρη του 1950 και λειτούργησε το 1951. Έδρα της είναι η Γενεύη της Ελβετίας. Ύπατος Αρμοστής της θεωρείται ο Αντώνιο Γκουτέρες με θητεία από το 2010 έως και το 2015. Για να προωθήσει η Υ.Α το έργο της συνεργάστηκε και συνεχίζει να συνεργάζεται με γνωστά πρόσωπα του καλλιτεχνικού κόσμου που βοηθούν στην ευαισθητοποίηση

καλής θέλησης πιο γνωστοί από αυτούς είναι η Αντζελίνα Τζολί και ο Γιώργος Νταλάρας.

Η Ύπατη αρμοστεία έχει γραφεία σε κάθε χώρα της Ευρώπης. Αν και σε κάποιες χώρες παρουσιάζονται κατά καιρούς ποικίλα προβλήματα πάντα υπάρχει καλή θέληση και συνεργασία για την επίλυση τους. Όπως θα δούμε παρακάτω για την ομαλή λειτουργία του οργανισμού αυτού υπάρχουν συγκεκριμένοι νόμοι που πρέπει να τηρούνται. Χάρη σε αυτό το αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής είναι αρκετά θετικό καθώς υπάρχουν και διαφόρων ειδών επιβραβεύσεις.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (9)

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (αγγλ. Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) είναι η Υπηρεσία του ΟΗΕ που παρέχει βοήθεια και προστασία στους πρόσφυγες. Ιδρύθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1950 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και άρχισε να λειτουργεί το 1951. Έχει έδρα την Γενεύη της Ελβετίας. Σκοπός της οργάνωσης σύμφωνα με την ιδρυτική της Διακήρυξη καθώς και την Σύμβαση σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων η οποία εγκρίθηκε στις 25 Ιουλίου 1951 από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, είναι "να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο και να βρει καταφύγιο σε μια άλλη χώρα, με την προοπτική του εθελοντικού επαναπατρισμού, της τοπικής ένταξης στη χώρα ασύλου ή της μετεγκατάστασης σε τρίτη χώρα".

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει τιμηθεί με το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης το 1954 και το 1981.

Από τις 15 Ιουνίου 2005, Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι ο Αντόνιο Γκουτέρες, πρώην πρωθυπουργός της Πορτογαλίας. Η θητεία του ανανεώθηκε τον Απρίλιο του 2010 και λήγει το 2015.

Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα

Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα λειτουργεί από το Μάρτιο του 1952. Συνεργάζεται με τις κρατικές αρχές, ΜΚΟ και άλλους φορείς και οργανώσεις για να διασφαλίζει την προστασία των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και όλων των ατόμων που εμπίπτουν στην εντολή της Ύπατης Αρμοστείας. Προσπαθεί επίσης να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί την κοινή γνώμη γύρω από το προσφυγικό

ζήτημα με στόχο τη δημιουργία κλίματος ανοχής και σεβασμού των δικαιωμάτων των προσφύγων.

Η Ελλάδα ως χώρα ασύλου (10)

Η Ελλάδα αποτελεί βασική πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσφύγων και μεταναστών, που στη συντριπτική τους πλειοψηφία, καταφθάνουν χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Πολλοί από αυτούς, ωστόσο, έχουν ως τελικό προορισμό άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Εντούτοις, παραμένουν εγκλωβισμένοι στη χώρα ενώ η απουσία στοιχειώδους κοινωνικής μέριμνας οδηγεί σε περιθωριοποίηση και τροφοδοτεί κοινωνικές εντάσεις, φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού.

Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα έχει επισημάνει επανειλημμένα τις ελλείψεις και τα προβλήματα στο σύστημα ασύλου της χώρας, από την απουσία δομών υποδοχής κατά την είσοδο των προσφύγων στην Ελλάδα, μέχρι την έλλειψη εγγυήσεων στη διαδικασία ασύλου και την απουσία πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Λόγω αυτής της κατάστασης, η Ύπατη Αρμοστεία έχει συστήσει στις κυβερνήσεις να μην επιστρέφουν στην Ελλάδα αιτούντες άσυλο βάσει του Κανονισμού Δουβλίνο-II.

Παράλληλα, η Ύπατη Αρμοστεία στηρίζει τις ελληνικές αρχές στην προσπάθειά τους για την αναμόρφωση του συστήματος ασύλου ενώ έχει κάνει επίσης έκκληση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση να προσφέρει μεγαλύτερη βοήθεια και αλληλεγγύη για να μπορέσει η Ελλάδα να συμμορφωθεί με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της.

ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες παρέχει προστασία και βοήθεια στους πρόσφυγες του κόσμου. Με έδρα τη Γενεύη της Ελβετίας οργανισμός βοηθώντας αρχικά περισσότερους από ένα εκατομμύριο Ευρωπαίους πρόσφυγες που προκάλεσε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Ο οργανισμός προάγει τις διεθνείς συμφωνίες για τους πρόσφυγες, παρακολουθεί τη συμμόρφωση των κυβερνήσεων με το διεθνές δίκαιο και παρέχει υλική βοήθεια όπως τροφή, νερό, στέγη και ιατρική περίθαλψη σε κατατρεγμένους αμάχους (11). Η Ύπατη Αρμοστεία βοηθά

εκατομμύρια πρόσφυγες σε ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των τριών χωρών (Σουδάν, Κολομβία, Ιράκ) με τον μεγαλύτερο αριθμό εσωτερικά εκτοπισμένων (Internal Displacement Populations ή IDPs). Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα έχει επισημάνει επανειλημμένα τις ελλείψεις και τα προβλήματα στο σύστημα ασύλου της χώρας, από την απουσία δομών υποδοχής κατά την είσοδο των προσφύγων στην Ελλάδα, μέχρι την έλλειψη εγγυήσεων στη διαδικασία ασύλου και την απουσία πολιτικών κοινωνικής ένταξης.)

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ (12)

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) είναι μία Μη Κυβερνητική Οργάνωση, η οποία δραστηριοποιείται από το 1989 στο χώρο του ασύλου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε από την Χάρη Μπρισίμη και άλλους 20 συμπολίτες της, με στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων των προσφύγων στην Ελλάδα. Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες ιδρύθηκε το 1989 με σκοπό την προάσπιση των δικαιωμάτων των προσφύγων που βρίσκονταν στη χώρα μας. Το ΕΣΠ, αποτελούμενο από κοινωνικούς λειτουργούς, δικηγόρους, διερμηνείς, πολιτικούς επιστήμονες, κοινωνικούς ανθρωπολόγους και ειδικά καταρτισμένο διοικητικό προσωπικό, σε καθημερινή βάση υποδέχεται και παρέχει δωρεάν νομικές και κοινωνικές συμβουλές και υποστήριξη στους ανθρώπους αυτούς μέσω των τριών βασικών του Υπηρεσιών: την Υπηρεσία Αρχικής Υποδοχής και Διερμηνέων, την Κοινωνική και τη Νομική Υπηρεσία.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Υ.Α. (16 Ιουνίου 2011) (13)

A. Διαδικασίες ασύλου: εξελίξεις και προοπτικές

Θεσμικό πλαίσιο – Συμμετοχή της Υ.Α.

- Με το νόμο 3907/2011 θεσμοθετήθηκε η σύσταση μιας αυτόνομης **Υπηρεσίας Ασύλου**, στελεχωμένης από πολιτικό προσωπικό και υπαγόμενης στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, με πλήρη απεμπλοκή της αστυνομίας από τις

σχετικές διαδικασίες. Η νέα Υπηρεσία Ασύλου, καθώς και τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου, θα πρέπει να λειτουργούν στις αρχές του 2012.

- Στο μεταξύ, ισχύει το **μεταβατικό στάδιο**, που θεσπίστηκε με το Π.Δ. 114/2010 του περασμένου Νοεμβρίου. Προβλέπει συνέχιση της εξέτασης των αιτημάτων ασύλου από την αστυνομία σε πρώτο βαθμό, με ορισμένες βελτιώσεις ως προς τις διαδικαστικές εγγυήσεις. Το κυριότερο, προβλέπει την επανασύσταση **Επιτροπών Προσφυγών**, με αποφασιστική αρμοδιότητα, για να κρίνουν οριστικά τις υποθέσεις: τόσο αυτές που εκκρεμούν εδώ και χρόνια σε δεύτερο βαθμό (47.000), όσο και τις νέες προσφυγές που κατατίθενται κατά απορριπτικών αποφάσεων πρώτου βαθμού. Η εκκαθάριση των εκκρεμών υποθέσεων αποτελεί επιτακτική ανάγκη, ώστε να δοθεί τέλος στο καθεστώς αναμονής και αβεβαιότητας στο οποίο βρίσκονται εγκλωβισμένοι χιλιάδες αιτούντες άσυλο εδώ και πολλά χρόνια.

- Η Υ.Α., πέραν της διατύπωσης προτάσεων στρατηγικής προς την Πολιτεία, **συμμετέχει ενεργά** στη μεταβατική διαδικασία ασύλου, από την επιτυχή πορεία της οποίας θα εξαρτηθεί, σε μεγάλο βαθμό, και η ομαλή μετάβαση στο νέο σύστημα το 2012. Η εμπλοκή της Υ.Α. συνίσταται:

1. Σε πρώτο βαθμό, δικαίωμα ενεργούς συμμετοχής στις συνεντεύξεις που διενεργεί το αστυνομικό όργανο και έγγραφης γνωμοδότησης. Η αποφαινόμενη αρχή (Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη ή αστυνομικός διευθυντής, ανάλογα) πρέπει να αιτιολογεί ειδικώς την απόφασή της, εφόσον διαφοροποιείται από τη γνωμοδότηση της Υ.Α.

2. Σε δεύτερο βαθμό, συμμετοχή με δικαίωμα ψήφου, ως ένα από τα τρία μέλη που συγκροτούν τις Επιτροπές Προσφυγών για τις εκκρεμείς και τις νέες προσφυγές. **Στόχος** της συμμετοχής της Υ.Α. είναι να συμβάλει ώστε, μέσα από μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία, να λαμβάνουν προσφυγικό καθεστώς ή άλλης μορφής διεθνή προστασία, όσοι το δικαιούνται, σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Σημεία προόδου

- **Επανασύσταση Επιτροπών Προσφυγών.**

Με τη λειτουργία τους, αποκαταστάθηκε ένα σημαντικότερο στάδιο της διαδικασίας, αυτό της «ενδικοφανούς προσφυγής». Στους 4 μήνες λειτουργίας τους, οι Επιτροπές έχουν εξετάσει πάνω από 800 προσφυγές, συμπεριλαμβανομένων αυτών που εκκρεμούν εδώ και χρόνια.

- **Ποιότητα διαδικασίας.**

Τα θετικά βήματα είναι εμφανή, ιδιαίτερα στο δεύτερο βαθμό: ποιοτική αναβάθμιση των συνεντεύξεων ενώπιον των Επιτροπών Προσφυγών, σημαντική βελτίωση των υπηρεσιών διερμηνείας, σε βάθος εξέταση και διεξοδική ανάλυση των λόγων που οδηγούν στην τελική κρίση, αποφάσεις επαρκώς αιτιολογημένες, είτε είναι θετικές είτε απορριπτικές. Βελτιώσεις παρατηρούνται και σε ορισμένες αστυνομικές διευθύνσεις, όσον αφορά τις συνεντεύξεις σε πρώτο βαθμό.

- **Ποσοστά αναγνώρισης.**

Στη δευτεροβάθμια διαδικασία ενώπιον των Επιτροπών Προσφυγών, τα ποσοστά των θετικών αποφάσεων (δηλαδή αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα ή χορήγησης καθεστώτος επικουρικής προστασίας) είναι ιδιαίτερα υψηλά σε σύγκριση με αυτά των προηγούμενων ετών: συμπεριλαμβανομένης της χορήγησης του καθεστώτος για ανθρωπιστικούς λόγους, υπερβαίνουν το 30%. Τα ποσοστά αυτά ξεπερνούν το 50%, εάν δεν συμπεριληφθούν οι υποθέσεις που αναβλήθηκαν ή διακόπηκαν (κυρίως λόγω μη προσέλευσης των ενδιαφερομένων).

Στην πρωτοβάθμια διαδικασία, παρατηρείται σημαντική αύξηση των θετικών εισηγήσεων για χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας, χωρίς όμως να είναι γνωστές οι τελικές αποφάσεις.

Προβλήματα σήμερα – προτάσεις Υ.Α.

- **Παραλαβή και καταγραφή των αιτημάτων ασύλου.** Παραμένει ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα, ιδίως στη Δ/ση Αλλοδαπών Αττικής (Π. Ράλλη), όπου η πρόσβαση ατόμων που επιθυμούν να υποβάλουν αίτημα ασύλου είναι εξαιρετικά περιορισμένη (20-30 αιτήματα εβδομαδιαίως), με αποτέλεσμα ένας ικανός αριθμός αιτούντων άσυλο να παραμένει χωρίς δυνατότητα καταγραφής του αιτήματός τους.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Άμεση λήψη μέτρων (στρατηγικός σχεδιασμός, οργάνωση, ενίσχυση σε προσωπικό), ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου με παραλαβή των αιτημάτων και ταχεία προώθησή τους προς εξέταση.

- **Κράτηση αιτούντων άσυλο.** Όσοι υποβάλουν αιτήματα ασύλου ενόσω τελούν υπό διοικητική κράτηση λόγω παράτυπης εισόδου στη χώρα, κρατούνται επί

μακρότερο χρονικό διάστημα από εκείνους που δεν υποβάλλουν αιτήματα, σε ιδιαίτερα προβληματικές συνθήκες. Σε ορισμένες δε αστυνομικές διευθύνσεις παρατηρείται, ως γενικευμένη πρακτική, κράτηση των ατόμων που προσέρχονται οικειοθελώς για να υποβάλουν αιτήματα ασύλου για πρώτη φορά. Και οι δύο πρακτικές λειτουργούν αποτρεπτικά και προσβάλλουν σοβαρά το δικαίωμα της απρόσκοπτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου. Θέση της Υ.Α. είναι ότι η κράτηση των αιτούντων άσυλο πρέπει να αποφεύγεται, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων που προβλέπει ο νόμος, επαρκώς και ειδικώς αιτιολογημένων για κάθε ατομική περίπτωση χωριστά.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Να μην κρατούνται τα άτομα που προσέρχονται οικειοθελώς για να υποβάλουν αίτημα ασύλου με καταχρηστική εφαρμογή των σχετικών διατάξεων. Να περιοριστεί στο ελάχιστο δυνατό η κράτηση των αιτούντων άσυλο στα σημεία εισόδου, ώστε να μην αποτελεί αποτρεπτικό λόγο για την υποβολή των αιτημάτων τους.

• **Ταχύτητα διαδικασίας σε δεύτερο βαθμό.** Παρά τη μεγάλη βελτίωση της ποιότητας της διαδικασίας σε δεύτερο βαθμό, το έργο των Επιτροπών Προσφυγών που έχουν αναλάβει την εξέταση των περίπου 47.000 εκκρεμών υποθέσεων καθυστερεί λόγω σειράς οργανωτικών και τεχνικών προβλημάτων. Παρατηρούνται συχνές αναβολές ή διακοπές λόγω μη εμφάνισης των αιτούντων, ενώ αποφάσεις που έχουν ληφθεί κατ' ουσίαν δεν έχουν ακόμα κοινοποιηθεί στους ενδιαφερομένους.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Οργανωτική και διοικητική στήριξη των Επιτροπών Προσφυγών, ώστε να επιταχυνθεί το έργο τους, ιδίως όσον αφορά τα εκκρεμή αιτήματα. Προτεραιοποίηση των «ενεργών υποθέσεων» (σε ισχύ «ροζ κάρτες»), ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι αναβολές των συνεδριάσεων λόγω μη προσέλευσης των προσκληθέντων για συνέντευξη. Επίλυση ζητημάτων αναφορικά με τις επιδόσεις αγνώστου διαμονής.

• **Διερμηνεία.** Σε πολλές αστυνομικές δ/νσεις της Περιφέρειας συνεχίζουν να παρατηρούνται σοβαρά προβλήματα και ελλείψεις σε επίπεδο διερμηνείας (οι οποίες θα επιδεινωθούν με τον τερματισμό των σχετικών Προγραμμάτων που υλοποιούνται με κοινοτική χρηματοδότηση), με αποτέλεσμα καθυστερήσεις στην εξέταση των αιτημάτων ασύλου ή προβληματικές συνεντεύξεις με διερμηνείς που δεν πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Ενίσχυση όλων των αστυνομικών διευθύνσεων που διενεργούν συνεντεύξεις ασύλου σε πρώτο βαθμό, με επαρκή αριθμό καταρτισμένων διερμηνέων σε όλες τις βασικές γλώσσες.

- **Εκπαίδευση των αστυνομικών που διενεργούν συνεντεύξεις.** Παρά τη διενέργεια εντατικών σεμιναρίων υπό τη συνδιοργάνωση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και της Ύπατης Αρμοστείας, υπάρχει ακόμη προσωπικό που διενεργεί συνεντεύξεις ασύλου και δεν έχει λάβει καμία εκπαίδευση σε θέματα ασύλου.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Άμεση εκπαίδευση όλων των αστυνομικών που διενεργούν συνεντεύξεις ασύλου.

Προκλήσεις στο άμεσο μέλλον

- **Η νέα Υπηρεσία Ασύλου.**

Η βελτίωση όλων των παραπάνω κατά το μεταβατικό στάδιο, θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια ομαλή μετάβαση στο νέο σύστημα ασύλου, που προβλέπεται να λειτουργήσει το 2012. Στην αντίθετη περίπτωση, η Υπηρεσία Ασύλου θα κληρονομήσει προβλήματα και αδυναμίες του παρελθόντος. Επιπλέον, χρειάζονται άμεσα μέτρα για να μπορέσει να αποτελέσει η νέα Υπηρεσία Ασύλου ένα δυναμικό και αποτελεσματικό οργανισμό και όχι μια ακόμα νωθρή και γραφειοκρατική δημόσια υπηρεσία.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Να υπάρξει στρατηγικός σχεδιασμός, οργάνωση και προετοιμασία, ώστε η κεντρική υπηρεσία και τα περιφερειακά της γραφεία να είναι συγκροτημένα και έτοιμα να λειτουργήσουν τον Ιανουάριο του 2012.

Να γίνει επαρκής στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό, που θα λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση και κατάρτιση.

Να εξασφαλιστεί διαπιστευμένη διερμηνεία για όλες τις γλώσσες των αιτούντων άσυλο.

- **Τροποποίηση της Οδηγίας για τους Επί Μακρόν Διαμένοντες (ΕΚ/2011/51)**

Με την υιοθέτησή της, πριν από ένα μήνα, διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής της ως προς τα πρόσωπα, ώστε να περιλαμβάνει τους πρόσφυγες και τους δικαιούχους

επικουρικής προστασίας, οι οποίοι εφεξής θα έχουν δικαίωμα να αναγνωρισθούν ως «επί μακρόν διαμένοντες». Οι «επί μακρόν διαμένοντες» αποκτούν δικαίωμα εγκατάστασης σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Να δρομολογηθεί άμεσα η ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της τροποποιημένης Οδηγίας για τους επί μακρόν διαμένοντες, και παράλληλα να επανεξετασθούν οι όροι με τους οποίους αποκτάται το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος, έτσι ώστε να μην είναι ιδιαίτερα επαχθείς για συγκεκριμένες κατηγορίες δικαιούχων διεθνούς προστασίας.

- **Ευρωπαϊκή πολιτική**

Με την εγκαθίδρυση ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος ασύλου, η Ελλάδα κλείνει μια χρόνια πληγή που την έχει εκθέσει διεθνώς και ενισχύει τη διαπραγματευτική της θέση ώστε να διεκδικήσει μια δικαιότερη Ευρωπαϊκή πολιτική, στη βάση της αλληλεγγύης, του επιμερισμού των ευθυνών, και της ουσιαστικής στήριξης της ως βασικής πύλης εισόδου προσφύγων και μεταναστών στην ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης και της αναθεώρησης του Κανονισμού «Δουβλίνο II»).

B. Σημεία εισόδου: είσοδος και υποδοχή

Εισαγωγικά στοιχεία για τις μικτές ροές το 2011

- Ελλάδα: παραμένει η κύρια πύλη εισόδου παράτυπα εισερχομένων αλλοδαπών (προσφύγων και μεταναστών) στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2010, το 90% των συλλήψεων για παράτυπη είσοδο στην ΕΕ σημειώθηκε στην Ελλάδα (75% το 2009, 50% το 2008). Το 2010, συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο ή παραμονή στην Ελλάδα 132.524 άτομα (126.145 το 2009, 146.337 το 2008). Κύρια σημεία εισόδου παραμένουν τα Ελληνο-Αλβανικά (33.979) και τα Ελληνο-Τουρκικά σύνορα (47.088 χερσαία και 6.204 θαλάσσια). Τα τελευταία έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ΥΑ, δεδομένου ότι αποτελούν το σημείο διέλευσης προσφύγων από χώρες που μαστίζονται από ένοπλες συρράξεις ή όπου παραβιάζονται συστηματικά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στα Ελληνο-Τουρκικά σύνορα, η μεταστροφή που παρατηρήθηκε το 2010 (από τα νησιά του ΒΑ Αιγαίου και τα Δωδεκάνησα στην περιοχή του Έβρου: σχέση 1 προς 9), συνεχίζεται το 2011. Το πρώτο τετράμηνο του 2011, ενώ οι συλλήψεις για παράτυπη είσοδο και διαμονή συνολικά στη χώρα σημείωσαν πτώση κατά 45% (20.002 έναντι 36.138 την ίδια περίοδο του 2010), στην περιοχή του Έβρου αυξήθηκαν κατά 39% (8.738 έναντι 6.287). Μάλιστα

παρατηρείται μεταστροφή από το βόρειο τμήμα του Έβρου, κυρίως τη χερσαία λωρίδα των 12 χλμ. (-27%), προς το νότιο τμήμα μέσω του ποταμού (+222%), μετά την ανάπτυξη της δύναμης της Frontex στην περιοχή της Ορεστιάδας και τις εξαγγελίες για την κατασκευή φράχτη μεταξύ Νέας Βύσας και Καστανιών.

- Το 2010 σημειώθηκε ανθρωπιστική κρίση στον Έβρο, που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με κύρια χαρακτηριστικά τον υπερ-συνωστισμό στα κέντρα κράτησης και τις τραγικές συνθήκες υγιεινής και διαβίωσης, την παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των κρατουμένων, καθώς επίσης και την αδυναμία ανταπόκρισης των τοπικών αρχών στις ανάγκες διαχείρισης του όγκου των προβλημάτων που δημιουργεί ο μεγάλος αριθμός νεοεισερχομένων.

Σημαντικότερα προβλήματα σήμερα – προτάσεις Υ.Α.

- **Συνθήκες κράτησης.** Υπολείπονται σημαντικά των ελάχιστων προδιαγραφών με βάση τη διεθνή και εθνική νομοθεσία, προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, συμβάλλουν στη δημιουργία εντάσεων και ανθρωπιστικών κρίσεων. Ιδιαίτερα στον Έβρο, τόσο στον οργανωμένο χώρο του Φυλακίου όσο και στα κρατητήρια των αστυνομικών μεθοριακών σταθμών, παρατηρείται υπερ-συνωστισμός, άθλιες συνθήκες υγιεινής, έλλειψη προαυλισμού και επικοινωνίας με τον έξω κόσμο, έλλειψη διερμηνείας και ενημέρωσης για δικαιώματα και υποχρεώσεις, ενώ συχνά είναι τα φαινόμενα μικτής κράτησης (ανήλικα παιδιά και γυναίκες μαζί με ενήλικες άντρες).

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Άμεση υλοποίηση των εξαγγελιών για διαχωρισμό γυναικών και ανηλίκων. Μη κράτηση ασυνόδευτων παιδιών. Δημιουργία χώρων προαυλισμού. Εξασφάλιση πρόσβασης σε τηλέφωνο. Ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών υγιεινής. Κτιριακές βελτιώσεις στις υπάρχουσες εγκαταστάσεις και δημιουργία ειδικών χώρων για τις υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης και ψυχολογικής υποστήριξης.

- **Αναποτελεσματική πολιτική υποδοχής νέο-εισερχομένων.** Η πολιτική της αυτόματης και αδιάκριτης κράτησης των παράτυπα εισερχομένων μεταναστών και προσφύγων στα σύνορα, ενόψει απέλασης που στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν είναι εφικτή, είναι νομικά αμφισβητήσιμη και έχει αποδειχθεί αναποτελεσματική. Χωρίς δομές και μηχανισμούς εντοπισμού (screening) και εξακρίβωσης των αναγκών τους, οι νέο-αφιχθέντες αφήνονται τελικά ελεύθεροι με διαταγή αναχώρησης από τη χώρα, για να καταλήξουν στην Αθήνα ή τα σημεία

εξόδου (Πάτρα, Ηγουμενίτσα). Η παροχή βασικών υπηρεσιών πρώτης ανάγκης είναι ελλιπέστατη (ιατρική, ανθρωπιστική, κοινωνική φροντίδα), η διερμηνεία, η νομική συνδρομή, η ενημέρωση για το καθεστώς και τα δικαιώματα-υποχρεώσεις ανεπαρκής ή ανύπαρκτη, οι παραπομπές ασυνόδευτων παιδιών σε δομές φιλοξενίας και άλλων ευάλωτων ομάδων σε δομές στήριξης σπάνια αποτελεσματικές, ο εντοπισμός ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας προβληματικός. Στο πλαίσιο αυτό, η πιθανή επιστροφή στην Τουρκία βάσει του Πρωτοκόλλου Επανεισδοχής εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για άτομα που ενδεχομένως δικαιούνται διεθνούς προστασίας και των οποίων το προφίλ και οι ανάγκες δεν διαγνώστηκαν.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ** (μέχρι τη δημιουργία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής): Άμεση ενίσχυση των υπάρχοντων κέντρων κράτησης στα σημεία εισόδου, ιδίως στον Έβρο, με διερμηνείς, ιατρικό προσωπικό, κοινωνικούς λειτουργούς, ειδικούς σε θέματα ανηλίκων κα. Λειτουργία μηχανισμού “screening” με ευθύνη των ελληνικών αρχών, για ταυτοποίηση και διαπίστωση του προφίλ και των αναγκών των νεο-εισερχομένων. Παραπομπές ασυνόδευτων ανηλίκων, θυμάτων βασανιστηρίων και θυμάτων “trafficking”, σε δομές φιλοξενίας στο εσωτερικό της χώρας.

• **Προσκόμματα στην πρόσβαση στο άσυλο.** Η έλλειψη συστηματικής ενημέρωσης για το δικαίωμα στο άσυλο και τη σχετική διαδικασία, σε συνδυασμό με την παρατεταμένη κράτηση για όσους αλλοδαπούς ζητήσουν άσυλο στα σημεία εισόδου, λειτουργεί αποτρεπτικά για μεγάλο αριθμό προσφύγων που αναζητούν τη διεθνή προστασία, με αποτέλεσμα πολλοί από αυτούς να μην υποβάλλουν αίτημα για άσυλο. Για όσους τελικά το επιχειρήσουν, και εφόσον τα αιτήματά τους καταγραφούν απρόσκοπτα, η ανεπαρκής στελέχωση των περιφερειακών αστυνομικών διευθύνσεων, σε συνδυασμό με την παράλληλη εκτέλεση και άλλων καθηκόντων, και η απουσία διερμηνέων για μια σειρά βασικές γλώσσες έχουν ως συνέπεια σοβαρές καθυστερήσεις στην εξέταση των αιτημάτων.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Άμεση ενίσχυση των αστυνομικών διευθύνσεων με καταρτισμένο προσωπικό και διερμηνείς, για την ταχεία διεκπεραίωση των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται στα σύνορα. Κατάργηση της παρατεταμένης κράτησης των αιτούντων άσυλο, και εξέταση του αιτήματός τους στην περιοχή όπου δηλώνουν διεύθυνση διαμονής. Εξασφάλιση ουσιαστικής πρόσβασης των κρατουμένων στην ενημέρωση και τη νομική συνδρομή. Διευκόλυνση του έργου των φορέων της κοινωνίας των πολιτών που παρέχουν αναγκαίες υπηρεσίες.

- **Ρόλος της Frontex.** Ο αποτρεπτικός της ρόλος, λόγω της αυξημένης ικανότητας εντοπισμού των παράτυπα εισερχομένων, συνδυάζεται με ανακριτικά καθήκοντα και διαδικασίες ταυτοποίησης. Ορισμένες από τις διαδικασίες αυτές (διαπίστωση εθνικότητας και ηλικίας) μπορεί να έχουν καθοριστική επίδραση στη μετέπειτα μεταχείριση των αλλοδαπών, ως προς τη διάρκεια κράτησης και την επιστροφή-απέλαση. Στην πράξη, από υποβοηθητική των ελληνικών αρχών, η εμπλοκή της Frontex στις διαδικασίες ταυτοποίησης καταλήγει να είναι αποφασιστική, λόγω περιορισμένης δυνατότητας διασταύρωσης των συμπερασμάτων της από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές (έλλειψη διερμηνείας, περιορισμένη τεχνογνωσία κα.)

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Καθιέρωση σαφούς πλαισίου συνεργασίας και κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ Frontex και εθνικών αρχών, όσον αφορά την ταυτοποίηση και διαπίστωση του προφίλ των νεοεισερχομένων. Καθιέρωση διαδικαστικών εγγυήσεων, ώστε ο ενδιαφερόμενος να είναι σε θέση να αμφισβητήσει και να αντικρούσει νομικά τα συμπεράσματα της διαδικασίας ταυτοποίησης.

- **Κατασκευή του φράχτη στον Έβρο.** Θέση της Υ.Α. είναι ότι ο έλεγχος των συνόρων αποτελεί απόρροια της κρατικής κυριαρχίας και αδιαμφισβήτητο δικαίωμα κάθε κράτους. Ωστόσο τα μέτρα που λαμβάνονται για τον έλεγχο των συνόρων θα πρέπει να εκτελούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αποκλείουν την πρόσβαση στην επικράτεια ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας και να μην εμποδίζουν το δικαίωμά τους στο άσυλο. Υπό αυτό το πρίσμα, οποιοδήποτε τεχνητό εμπόδιο αποκλείει αδιάκριτα την πρόσβαση στην επικράτεια και γεννά ανησυχίες ως προς την απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος για άσυλο και προστασία, όπως αυτό απορρέει από τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας. Παράλληλα είναι αμφίβολης αποτελεσματικότητας, δεδομένου ότι θα στρέψει τα ρεύματα σε αναζήτηση άλλων διόδων, ενδεχομένως πιο επικίνδυνων (τμήμα του ποταμού ή νησιά του Ανατολικού Αιγαίου).

Η δημιουργία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής και οι νέες προκλήσεις

- Η δημιουργία Κέντρων Πρώτης Υποδοχής στα σημεία εισόδου, που προβλέπεται στο Νόμο 3907/2011, θέτει τις βάσεις για μια διαφορετική αντιμετώπιση των μικτών μεταναστευτικών ροών. Στόχος είναι να αντιστρέψει την πρακτική της αδιάκριτης, μακροχρόνιας και αναποτελεσματικής κράτησης λόγω «μη νόμιμης»

εισόδου, με αυτή της λειτουργίας μηχανισμών εξακρίβωσης του «προφίλ» και των αναγκών, ολιγοήμερης στέρησης της ελευθερίας για την ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών, και παραπομπή των νεοεισερχομένων σε περαιτέρω διαδικασίες, ανάλογα με το καθεστώς ή τις ανάγκες του κάθε ατόμου: διαφορετική μεταχείριση για τους αιτούντες άσυλο, τα ασυνόδευτα παιδιά, τα θύματα βασανιστηρίων ή εμπορίας ανθρώπων, και διαφορετική για αυτούς που πρόκειται να κρατηθούν ενόψει απέλασης. Κρίσιμα ζητήματα για την επιτυχία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕ.Π.Υ.) είναι η ποιότητα και αλληλοσυμπλήρωση των λειτουργιών τους, με ευρύ φάσμα εξειδικευμένου προσωπικού, η αποτελεσματικότητα του συστήματος παραπομπών, καθώς και η διασφάλιση των δικαιωμάτων των νεοεισερχομένων για όσο χρόνο παραμένουν στα ΚΕ.Π.Υ. Οι αντιδράσεις τοπικών αρχών και κοινωνιών στις περιοχές όπου προβλέπεται να λειτουργήσουν ΚΕ.Π.Υ. (σε υπάρχουσες ή νέες εγκαταστάσεις), καταδεικνύουν την ανάγκη διαλόγου και αποσαφήνισης του ρόλου τους, καθώς και του καθεστώτος των πρόσκαιρα διαμενόντων σε αυτά.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:**

Ενσωμάτωση στα ΚΕ.Π.Υ. όλων εκείνων των λειτουργιών που θα επιτρέπουν τον ασφαλή εντοπισμό των προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας και την ακριβή διάγνωση των αναγκών τους. Ενίσχυση των δομών και διαδικασιών με υποστηρικτικές υπηρεσίες, εξειδικευμένο πολιτικό προσωπικό, φορείς της κοινωνίας των πολιτών και εξωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου και αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Οργάνωση συστήματος αποτελεσματικών παραπομπών που θα διενεργούνται σε συνέχεια της εξόδου των νεοεισερχομένων από τα ΚΕ.Π.Υ., ώστε τη διαπίστωση «προφίλ» και αναγκών να ακολουθεί ειδική μεταχείριση της κάθε ομάδας.

Για όλους τους τελούντες στα ΚΕ.Π.Υ. υπό καθεστώς προσωρινού περιορισμού της ελευθερίας κίνησης, κατοχύρωση του δικαιώματος στην ενημέρωση για όλες τις αποφάσεις που τους αφορούν, σε γλώσσα που κατανοούν και με επαρκή διερμηνεία, κατοχύρωση του δικαιώματος σε νομική συνδρομή, εξασφάλιση της επικοινωνίας με οργανώσεις και οργανισμούς, κατοχύρωση δικαιώματος για δικαστική κρίση της νομιμότητας του περιορισμού της ελευθερίας.

Γ. Προνοιακή πολιτική και ζητήματα ένταξης

Γενική θεώρηση

Με βάση τη διεθνή, ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία, το κράτος υποδοχής οφείλει να καλύπτει τις βασικές ανάγκες των αιτούντων άσυλο που δεν διαθέτουν ίδια μέσα συντήρησης, για όσο χρόνο διαρκεί η εξέταση των αιτημάτων τους. Επίσης οφείλει να προστατεύει αποτελεσματικά τα ασυνόδευτα παιδιά και άλλες ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες, ανεξάρτητα νομικού καθεστώτος. Τέλος οφείλει να διευκολύνει την ομαλή ένταξη των αναγνωρισμένων προσφύγων, καθώς και των δικαιούχων επικουρικής προστασίας ή προστασίας για ανθρωπιστικούς λόγους, στην τοπική κοινωνία, με κατάλληλα μέτρα και πολιτικές. Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά στους παραπάνω τομείς. Η ανεπάρκεια ή απουσία μέτρων στήριξης, κοινωνικής πρόνοιας και διευκόλυνσης της ένταξης, συμβάλλει στην ένδεια και περιθωριοποίηση των παραπάνω ατόμων, με αρνητικές συνέπειες για την ομαλή συμβίωση και κοινωνική συνοχή. Σε συνθήκες έντονης οικονομικής κρίσης, τα φαινόμενα αυτά τροφοδοτούν κοινωνικές εντάσεις και επιτείνουν το κλίμα ξενοφοβίας και ρατσιστικών συμπεριφορών.

Σημαντικότερα προβλήματα

- **Κέντρα φιλοξενίας και κοινωνικής στήριξης.** Λειτουργούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, στις περισσότερες περιπτώσεις από μη κυβερνητικές οργανώσεις, με χρηματοδότηση κυρίως από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων, για να καλύψουν τις ανάγκες άπορων αιτούντων άσυλο και ασυνόδευτων παιδιών. Η σημερινή τους χωρητικότητα, και για τις δύο κατηγορίες, κυμαίνεται στα 750-800 άτομα και υπολείπεται σημαντικά των πραγματικών αναγκών. Η ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών επηρεάζεται σοβαρά από τις μεγάλες καθυστερήσεις στα θέματα χρηματοδότησης, που έχουν δημιουργήσει προβλήματα βιωσιμότητας στις οργανώσεις.

➤ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

Στρατηγικός σχεδιασμός από Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, για την οργάνωση της υποδοχής των αιτούντων άσυλο και ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα στη βάση μιας αποτύπωσης των αναγκών και λήψης πρωτοβουλίας για προληπτικές και όχι μόνο πυροσβεστικού τύπου δράσεις. Κύριος στόχος του στρατηγικού σχεδιασμού θα πρέπει να είναι όχι μόνο η αύξηση της χωρητικότητας

και η βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών (κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης, νομικής συμβουλευτικής, εκμάθησης ελληνικής γλώσσας, δημιουργικής απασχόλησης κλπ.), αλλά και η λειτουργικότερη και αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των ήδη υπάρχοντων δυνατοτήτων σε χώρους καθώς και η ορθολογικότερη χρήση των διαθέσιμων κονδυλίων. Κυβερνητική στήριξη των υπάρχουσών δομών με άμεση επίλυση των οικονομικών προβλημάτων, μέσω συντονισμού συναρμόδιων υπουργείων. Προτυποποίηση κοινών κανόνων λειτουργίας και στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό. Μέτρα διοικητικής αναδιάρθρωσης στο αρμόδιο Υπουργείο, για καλύτερη ανταπόκριση στις αυξημένες ανάγκες διαχείρισης του τομέα της υποδοχής.

- **Προστασία ασυνόδευτων ανηλίκων.** Η μεγάλη πλειονότητα των ασυνόδευτων αλλοδαπών παιδιών παραμένει άστεγη και έκθετη στους κινδύνους των κυκλωμάτων διακίνησης ανθρώπων, εκμετάλλευσης εργασίας, πορνείας ή εμπορίας ναρκωτικών. Το σύστημα προστασίας των ασυνόδευτων παιδιών παραμένει εξόχως προβληματικό και με μεγάλες ελλείψεις λόγω, μεταξύ άλλων, του περιορισμένου αριθμού των ειδικών κέντρων φιλοξενίας και των σοβαρών ελλείψεων στις παρεχόμενες υποστηρικτικές υπηρεσίες μέσα σε αυτά. Στις λίγες δομές στέγασης που διατίθενται, οι περιορισμένες δυνατότητες δημιουργικής απασχόλησης, εκπαίδευσης, εκμάθησης ελληνικής γλώσσας και επαγγελματικής κατάρτισης, ωθούν τα παιδιά να εγκαταλείπουν συχνά τα κέντρα φιλοξενίας. Παράλληλα, ο θεσμός της επιτροπείας που θα επέτρεπε τη στενότερη παρακολούθηση της κατάστασης του κάθε παιδιού, την αναγκαία εκπροσώπησή του και την προάσπιση των δικαιωμάτων του είναι αναποτελεσματικός και το «βέλτιστο συμφέρον του παιδιού» παραμένει γράμμα κενό περιεχομένου.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:** Αύξηση των ειδικών δομών φιλοξενίας και κοινωνικής στήριξης για ασυνόδευτα παιδιά, με βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και στελέχωσή τους με εξειδικευμένο προσωπικό. Ουσιαστική ενεργοποίηση και ενίσχυση του θεσμού της επιτροπείας, για αποτελεσματική προστασία των παιδιών μέχρι την ενηλικίωσή τους. Εξέταση των αιτημάτων ασύλου των ασυνόδευτων παιδιών κατά προτεραιότητα. Δημιουργία διυπουργικού οργάνου για την εποπτεία και το συντονισμό των ενεργειών υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων έτσι ώστε να εξασφαλίζεται μία συνολική προσέγγιση στα ζητήματα των παιδιών.

- **Κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα αναγνωρισμένων προσφύγων.**

Παρά την αναγνώρισή τους ως ατόμων που δικαιούνται διεθνούς προστασίας, οι πρόσφυγες στην Ελλάδα δεν απολαμβάνουν στήριξης και κοινωνικής μέριμνας για τα πρώτα κρίσιμα βήματά τους προσαρμογής στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας. Δεν έχει καταρτιστεί μέχρι σήμερα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία. Μετά τη χορήγηση καθεστώτος, οι περισσότεροι παραμένουν άνεργοι, άποροι και συχνά άστεγοι ή διαβιούν σε εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες. Σήμερα οι πρόσφυγες, αφενός μεν πλήττονται ιδιαίτερα από την οικονομική κρίση και τη διαρκώς ανερχόμενη ανεργία, αφετέρου δε αποτελούν στόχο ρατσιστικής βίας και επιθέσεων από ακροδεξιές ομάδες, που στρέφονται αδιάκριτα εναντίον των ξένων.

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:**

Σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής, που να λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των προσφύγων και να συμπεριλαμβάνει τους βασικούς τομείς στέγασης, επαγγελματικής κατάρτισης, απασχόλησης και κοινωνικής πρόνοιας. Συντονισμός των συναρμόδιων υπουργείων και φορέων, για εξασφάλιση της απόλαυσης όλων των αστικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων των αναγνωρισμένων προσφύγων, καθώς και διευκόλυνση της ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία, σε συνεργασία και με τις κοινότητες προσφύγων στην Ελλάδα. Εξασφάλιση δυνατότητας συμμετοχής των προσφύγων σε όλα τα προγράμματα του ΟΑΕΔ που απευθύνονται σε έλληνες πολίτες και πολίτες της ΕΕ και, γενικότερα, σε όλα τα προγράμματα για την αντιμετώπιση της ανεργίας. Στεγαστική συνδρομή από τη στιγμή της αναγνώρισής τους και κατά το αρχικό στάδιο της ένταξής τους, με παράλληλη δημιουργία στοχευμένων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης (π.χ. διερμηνείας, διαπολιτισμικής μεσολάβησης), καθώς και προώθησης στην απασχόληση (ενδεχομένως, με επιχορήγηση των ασφαλιστικών ταμείων ή κίνητρα στις επιχειρήσεις που απασχολούν πρόσφυγες).

Ιδιαίτερη έμφαση στις ευάλωτες ομάδες, όπως είναι τα ασυνόδευτα παιδιά, οι μόνες γυναίκες και τα μέλη μονογονεϊκών οικογενειών, τα άτομα με αναπηρίες και οι ηλικιωμένοι.

Βραβείο Προσφύγων Νάνσεν (14)

Το Βραβείο Προσφύγων Νάνσεν, παλαιότερα γνωστό ως Μετάλλιο Νάνσεν, πήρε το όνομά του από το Νορβηγό εξερευνητή της Αρκτικής Φρίντγιοφ Νάνσεν, τον οποίο η Κοινωνία των Εθνών, πρόδρομος του ΟΗΕ, διόρισε το 1921 ως

τον πρώτο Υπάτο Αρμοστή για τους Πρόσφυγες. Το βραβείο, το οποίο αποτελείται από ένα αναμνηστικό μετάλλιο και ένα χρηματικό έπαθλο 100.000 δολαρίων, απονέμεται κάθε χρόνο σε ένα άτομο ή οργανισμό για το εξαιρετικό έργο τους για τους πρόσφυγες.

Γεννημένος το 1861, ο Νάνσεν ήταν επιστήμονας, διπλωμάτης, πολιτική προσωπικότητα και ανθρωπιστής που τον διέκρινε η βαθιά συμπόνια για τους συνανθρώπους του. Αγαπώντας τη μάθηση, ο Νάνσεν πρώτευσε στον τομέα των εφαρμοσμένων επιστημών, με δράση που εκτεινόταν στους τομείς της ζωολογίας, της θαλάσσιας βιολογίας, της ωκεανογραφίας, της γεωλογίας, της ανθρωπολογίας και της κοινωνιολογίας. Η φήμη του εξαπλώθηκε ήδη από τα είκοσι του χρόνια όταν διέσχισε τη Γροιλανδία με σκι το 1889.

Ωστόσο, ο Νάνσεν είναι περισσότερο γνωστός χάρη στο πρωτοπόρο έργο του για τους πρόσφυγες. Μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η Κοινωνία των Εθνών ζήτησε από το Νάνσεν το 1920 να οργανώσει τον επαναπατρισμό περίπου 450.000 αιχμαλώτων πολέμου. Ο Νάνσεν το πέτυχε εξασφαλίζοντας τη στήριξη κυβερνήσεων και εθελοντικών οργανώσεων.

Ο Νάνσεν, ως χαρισματικός ηγέτης, διορίστηκε πρώτος Υπάτος Αρμοστής για τους Πρόσφυγες το 1921, ένα αξίωμα που δημιουργήθηκε ειδικά από την Κοινωνία των Εθνών. Αμέσως ανέλαβε το υπέρογκο καθήκον να βοηθήσει εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες να επιβιώσουν, να αποκτήσουν νόμιμο καθεστώς και να γίνουν οικονομικά ανεξάρτητοι. Δημιούργησε επίσης το «διαβατήριο Νάνσεν» για τους ανιθαγενείς πρόσφυγες που είχε υπό την προστασία του, το οποίο επικυρώθηκε στη συνέχεια από 52 χώρες.

Η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού και ένας αριθμός κυβερνήσεων ζήτησαν από το Νάνσεν να οργανώσει ένα πρόγραμμα περίθαλψης για τα εκατομμύρια θύματα του Ρωσικού Λιμού το 1921-1922. Το 1922, κέρδισε το Νόμπελ Ειρήνης. Ο Νάνσεν συμμετείχε επίσης στις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν το 1923 στη Συνθήκη της Λωζάνης μεταξύ της ελληνικής και της τουρκικής κυβέρνησης, ενώ αργότερα προσπάθησε να συμβάλει στην εξεύρεση λύσης στην αρμένικη κρίση. Πέθανε το 1930.

Επιθυμώντας να προωθήσει το ευρύτερο ενδιαφέρον για το προσφυγικό ζήτημα και να κρατήσει ζωντανό το ανθρωπιστικό πνεύμα του Νάνσεν, ο πρώτος Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γκέριντ Βαν Χόιβεν Γκέντχαρτ, ίδρυσε το Βραβείο Προσφύγων Νάνσεν το 1954. Το βραβείο απονέμεται κάθε χρόνο σε ένα άτομο ή οργανισμό για το εξαιρετικό έργο τους για τους πρόσφυγες. Σκοπός του Βραβείου Προσφύγων Νάνσεν είναι να επιστήσει την προσοχή στις δοκιμασίες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και να ενθαρρύνει τη διεθνή βοήθεια και συνεργασία για το σκοπό αυτό.

Εκπαιδευτικό υλικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (15)

Σε μια εποχή που όλο και πιο συχνά οι πρόσφυγες βρίσκουν σύνορα κλειστά, καχυποψία και αμφισβήτηση, κρίνεται σημαντικό να αυξηθεί η ενημέρωση σχετικά με εκείνους που τρέπονται σε φυγή εξαιτίας πολέμου ή διώξεων. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες παράγει εκπαιδευτικό υλικό που δίνει τη δυνατότητα σε παιδιά και εφήβους να έρθουν σε επαφή με αυτό το θέμα.

Το υλικό αυτό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, σχολικούς συμβούλους, στελέχη της εκπαίδευσης, εμψυχωτές ομάδων κ.α. και είναι ιδιαίτερα ευέλικτο ώστε να προσαρμόζεται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες κάθε τάξης και διδακτικού αντικειμένου (γλώσσα, ιστορία, γεωγραφία, καλλιτεχνικά κτλ.). Το εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο είτε της διαθεματικότητας, εμπλουτίζοντας τον τρόπο διδασκαλίας αλλά και τα ίδια τα σχολικά βιβλία, είτε της

ευέλικτης ζώνης και των διάφορων προγραμμάτων, όπως η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και η Αγωγή Υγείας.

Ύπατη Αρμοστεία-Νομική Προστασία Χρησιμοποιώντας τη Σύμβαση του 1951 ως βασικό της εργαλείο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες φροντίζει για την προστασία 36.4 εκατομμυρίων ξεριζωμένων ανθρώπων ανά τον κόσμο. Προσπίζει τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα των προσφύγων και μεριμνά έτσι ώστε να μην επαναπροωθηθούν χωρίς τη συγκατάθεσή τους σε μία χώρα όπου θα υποστούν διώξεις. Βοηθά στον επαναπατρισμό τους όταν το επιτρέψουν οι συνθήκες, στην ενσωμάτωσή τους στις χώρες παροχής ασύλου ή στη μετεγκατάστασή τους σε τρίτες χώρες. Η Ύπατη Αρμοστεία προάγει διεθνείς συμφωνίες για τους πρόσφυγες, βοηθά τις κυβερνήσεις να αναπτύξουν δομές ασύλου και έχει αναλάβει το ρόλο του διεθνούς παρατηρητή σε ζητήματα προσφύγων.

Ο Νόμος στην Ελλάδα (16)

Τον Αύγουστο του 2010, η Ελλάδα κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Άσυλο και τη Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών, το οποίο επικαιροποίησε τον Ιανουάριο του 2013. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει περιγραφή των προγραμματισμένων δράσεων της ελληνικής κυβέρνησης για τα θέματα πρώτης υποδοχής, το νέο σύστημα ασύλου, την υποδοχή των αιτούντων άσυλο, των ευάλωτων ομάδων και των ασυνόδευτων ανηλίκων, τα προ-αναχωρησιακά (pre-removal) κέντρα κράτησης, τις επιστροφές και τον έλεγχο συνόρων.

Το αρχικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης προέβλεπε αλλαγές τόσο στη νομοθεσία όσο και στην πρακτική σχετικά με τον τρόπο που η Ελλάδα αντιμετωπίζει τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το Νοέμβριο του 2010, υιοθετήθηκε το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 114/2010 (ΕΝ), με το οποίο ρυθμίστηκε η μεταβατική διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα. Το ΠΔ 114/2010 αντικατέστησε το παλαιότερο ΠΔ 90/2008 και κατήργησε το ΠΔ 81/2009 που είχε δεχθεί κριτική τόσο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και από την Ύπατη Αρμοστεία και άλλους ευρωπαϊκούς φορείς, όσον αφορά τη συμφωνία του με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα. Σε συνέχεια αυτού, η Ύπατη Αρμοστεία είχε αποφασίσει να μη συμμετέχει στα γνωμοδοτικά όργανα στη διαδικασία του ασύλου, όπως αυτά είχαν θεσπισθεί με το ΠΔ 81/2009. Μεταξύ άλλων, το ΠΔ 114/2010 άνοιξε το δρόμο για την

επανασύσταση και τη βελτίωση της λειτουργίας των Επιτροπών Προσφυγών, ενώ αποκέντρωσε τα όργανα εξέτασης σε πρώτο βαθμό των αιτημάτων ασύλου σε 14 αστυνομικές διευθύνσεις στη χώρα. Τον Ιανουάριο του 2011, υιοθετήθηκε ο νέος Νόμος (3907/2011), για την αναμόρφωση του συστήματος ασύλου στην Ελλάδα. Ο νέος νόμος προβλέπει τη δημιουργία αυτοτελούς Υπηρεσίας Ασύλου και ενός συστήματος υποδοχής και διαπίστωσης του «προφίλ» και των αναγκών όσων εισέρχονται στην Ελλάδα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, συμπεριλαμβανομένων και ατόμων που επιθυμούν να ζητήσουν άσυλο. Μετά από αναβολές, επί δύο έτη, στην έναρξη εφαρμογής της νέας διαδικασίας ασύλου υπό τη νεοσυσταθείσα Υπηρεσία Ασύλου εξαιτίας δυσκολιών σε θέματα, κυρίως, εξασφάλισης ανθρωπίνων πόρων και εξοπλισμού, ήδη από τις 7 Ιουνίου 2013, ξεκίνησε η λειτουργία του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Αττικής, καθώς και η εφαρμογή της νέας διαδικασίας ασύλου, που ρυθμίζεται πλέον από το Π.Δ. 113/2013. Όσον αφορά στην εξέταση των αιτημάτων ασύλου που έχουν ήδη καταγραφεί από την αστυνομία, αυτή παραμένει στην αρμοδιότητα των αστυνομικών διευθύνσεων ανά τη χώρα. Η έναρξη λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου και το νέο νομοθετικό πλαίσιο για τη διαδικασία ασύλου σηματοδοτούν μια ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, που πρέπει να στηριχθεί περαιτέρω για την ολοκλήρωση της μετάβασης σε ένα δίκαιο και αποτελεσματικό σύστημα ασύλου στην Ελλάδα. Επίσης, από τον Μάρτιο του 2013 λειτουργεί το πρώτο Κέντρο Πρώτης Υποδοχής (ΚΕ.Π.Υ.), στην περιοχή του Έβρου. Παρά τις ελλείψεις σε αναγκαίο προσωπικό και τις δυσκολίες για πραγματοποίηση των αναγκαίων παραπομπών σε δομές προστασίας, η λειτουργία του πρώτου ΚΕ.Π.Υ. έχει σηματοδοτήσει μια καθοριστική βελτίωση σχετικά με την καταγραφή και ταυτοποίηση των νέο-εισερχομένων, καθώς επίσης και με την κάλυψη των βασικών αναγκών τους, συμπεριλαμβανομένης της ιατρικής και ψυχολογικής στήριξης και της παροχής ενημέρωσης για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους σε γλώσσα που κατανοούν. Ιδιαίτερης σημασίας παραμένει η ανάγκη για ενίσχυση της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, μέσω της δημιουργίας Κέντρων Πρώτης Υποδοχής ή ανάπτυξης κινητών ομάδων σε βασικά σημεία εισόδου της χώρας, ιδίως στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου που αντιμετωπίζουν αυξημένο αριθμό αριθμό αφίξεων. Τέλος σημαντική εξέλιξη αποτελεί η δυνατότητα της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής να ιδρύει και να εποπτεύει Δομές Φιλοξενίας αιτούντων άσυλο και ασυνόδευτων ανηλίκων (άρθρο 110, Ν. 4172/2013) προς υλοποίηση των υποχρεώσεων της χώρας που πηγάζουν από την Ευρωπαϊκή Οδηγία

2013/33/ΕΕ (Αναδιατύπωση), την οποία η χώρα οφείλει να ενσωματώσει έως τις 20 Ιουλίου 2015.

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΕΙΡΗΝΗΣ 1954 (17)

1954 - Το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)

Σύμφωνα με την Επιτροπή Νόμπελ «υπάρχουν ίσως ορισμένοι που δεν πιστεύουν ότι ο αγώνας υπέρ των προσφύγων είναι αγώνας υπέρ της ειρήνης. Ωστόσο, η επούλωση των πληγών του πολέμου και η προώθηση της αδελφοσύνης

μεταξύ των ανθρώπων είναι αγώνας υπέρ της ειρήνης. Ο αγώνας αυτός μας δείχνει ότι ο δυστυχής ξένος είναι ένας από μας. Μας διδάσκει ότι η συμπόνια προς τους συνανθρώπους μας είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο η διαρκής ειρήνη πρέπει να οικοδομηθεί, ακόμη και αν μας χωρίζουν τα εθνικά σύνορα».

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΕΙΡΗΝΗΣ 1981 (18)

1981 - Το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες)

«Το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, έχει επιτελέσει έργο υψίστης σημασίας υπέρ των προσφύγων παρά τις πολλές πολιτικές δυσκολίες που αντιμετώπισε ...οι δραστηριότητές του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή υπηρετούν τα συμφέροντα της ανθρωπότητας και της ειρήνης». Στην ομιλία του, κατά την απονομή των βραβείων Νόμπελ, ο Ύπατος Αρμοστής Πάουλ Χάρτλινγκ δήλωσε: «Κάνω έκκληση στον καθένα και σε όλους. Ποτέ μη πάψουμε να δείχνουμε συμπόνια σε όσους τη χρειάζονται. Ποτέ μη κουραστούμε να συνδράμουμε

τα θύματα της αδικίας και της καταπίεσης. Αυτός που εναποθέτει τις ελπίδες του στην αποκατάσταση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας δεν κάνει λάθος».

Ο κόσμος των παιδιών (19)

Από τα 36.4 εκατομμύρια άτομα για τα οποία φροντίζει η Ύπατη Αρμοστεία, τα μισά σχεδόν είναι παιδιά. Παιδιά που είναι πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο ή ανιθαγενή, καθώς και παιδιά που επαναπατρίζονται ή βρίσκονται εκτοπισμένα στο εσωτερικό της χώρας τους.

Η Ύπατη Αρμοστεία δίνει μεγάλη σημασία στην αντιμετώπιση των αναγκών όλων των παιδιών που εμπίπτουν στην εντολή της. Μαζί με άλλες οργανώσεις, στοχεύει στο να προσφέρει προστασία, τροφή, νερό, καταφύγιο, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση και να φροντίσει για την ασφάλεια, την ανάπτυξη και την ευημερία τους.

Καθοριστικής σημασίας απόφαση για την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών από την απέλαση αυτή που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση *TABITHA κατά Βελγίου*.

Ιδιαίτερης σημασίας για την κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα είναι η Έρευνα για Ασυνόδευτους Ανηλίκους Αιτούντες Άσυλο.

Πρεσβευτές Καλής Θέλησης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (20)

Ίσως αναρωτιέστε γιατί έχουμε επιλέξει τραγουδιστές, μουσικούς, ηθοποιούς και έναν δημοφιλή επιχειρηματία να εκπροσωπούν την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε όλο τον κόσμο. Μπορεί η δύναμη της

επιτυχίας τους να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση του κοινού για τα δεινά και τις ανάγκες εκατομμυρίων ξεριζωμένων σε όλο τον κόσμο;

Παρόλο που οι Πρεσβευτές Καλής Θέλησης προέρχονται από διαφορετικούς χώρους και έχουν διαφορετικές ικανότητες, μοιράζονται κάτι κοινό: την ακατάπαυστη προθυμία να χρησιμοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους και την επιρροή τους για να βοηθήσουν αυτούς που έχουν αναγκαστεί να αφήσουν τα σπίτια τους εξαιτίας διωγμών ή συγκρούσεων. Αυτή η αφοσίωση είναι πολύ σημαντική για την Ύπατη Αρμοστεία και για αυτό τους θεωρούμε πολύτιμους.

Οι Πρεσβευτές Καλής Θέλησης της Ύπατης Αρμοστείας, όπως η Αντζελίνα Τζολί, ο Γιώργος Νταλάρας και η Μπάρμπαρα Χέντρικς, μεταφέρουν στην κοινή γνώμη το μήνυμα του σεβασμού και της συμπόνιας για τους πρόσφυγες με ένα ξεχωριστά δυναμικό τρόπο. Είναι σοβαροί, προσηλωμένοι και αφοσιωμένοι στην αποστολή μας.

Αυτές οι προσωπικότητες, εκμεταλλευόμενες την προνομιακή τους πρόσβαση στα Μ.Μ.Ε. και σε άλλους φορείς, δίνουν «φωνή» στους πρόσφυγες, οι οποίοι είναι συχνά θύματα ξεχασμένων ανθρωπιστικών κρίσεων και αρνητικών στερεοτύπων. Οι Πρεσβευτές Καλής Θέλησης βρίσκονται στην προνομιακή θέση να έρχονται σε απευθείας επαφή με αυτούς που έχουν τη δύναμη να προκαλέσουν την αλλαγή.

Δουλεύοντας από καρδιάς, χρησιμοποιούν το ταλέντο και τη φήμη τους για να βρίσκουν πόρους και να προασπίζονται τα δικαιώματα των προσφύγων κατά τις συναντήσεις τους με παγκόσμιους ηγέτες αλλά και με το ευρύ κοινό. Οι δραστηριότητές τους υποστηρίζουν το έργο της Ύπατης Αρμοστείας, η οποία

προστατεύει τους πρόσφυγες, τους βοηθά να ξανακτίσουν τη ζωή τους και υπερασπίζει τα δικαιώματά τους.

Η Ύπατη Αρμοστεία ξεκίνησε να συνεργάζεται με Πρεσβευτές Καλής Θέλησης στις αρχές της δεκαετίας του '80, όταν οι Βρετανοί ηθοποιοί Ρίτσαρντ Μπάρτον και Τζαίμς Μέησον βοήθησαν τον Οργανισμό να γίνει γνωστός σε ευρύτερο κοινό παγκοσμίως. Σήμερα, 9 Πρεσβευτές Καλής Θέλησης εργάζονται μαζί μας για να βοηθήσουμε τους πιο ευάλωτους: Μπάρμπαρα Χέντρικς (ανακηρύχθηκε Πρέσβειρα Καλής Θέλησης το 1987), Αντέλ Ιμάμ (2000), Αντζελίνα Τζολί (2001), Τζόρτζιο Αρμάνι (2002), Ζουλιέν Κλέρ (2003), Γιώργος Νταλάρας (2006), Οσβάλτο Λαπόρτ (2006), Μουατζέζ Ερσόη (2007), Χεσούς Βάσκες (2008).

Αυτές οι σελίδες παραθέτουν κάποιες πληροφορίες για τους διάσημους απεσταλμένους μας και το έργο τους. Αυτοί είναι η απόδειξη ότι η δύναμη της επιτυχίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για το κοινό καλό. Οι Πρεσβευτές Καλής Θέλησης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες κάνουν την διαφορά.

Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (21)

Ο κ. Αντόνιο Γκουτέρες ανέλαβε επισήμως τα καθήκοντά του στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις 15 Ιουνίου 2005. Προκάτοχός του ήταν ο κ. Ρουντ Λούμπερς από την Ολλανδία. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξέλεξε τον κ. Γκουτέρες δέκατο κατά σειρά Ύπατο Αρμοστή με πενταετή θητεία. Ως Ύπατος Αρμοστής, ο κ. Γκουτέρες είναι επικεφαλής ενός από τους κυριότερους ανθρωπιστικούς οργανισμούς στον κόσμο, με 6.000 άτομα προσωπικό οι οποίοι παρέχουν προστασία και βοήθεια σε περίπου 17 εκατομμύρια πρόσφυγες και άλλα άτομα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Υ.Α. σε 115 χώρες. Ο συνολικός προϋπολογισμός της Υ.Α. για το 2005 ανέρχεται σε κάτι παραπάνω από 1 δισ. δολάρια. Απευθυνόμενος για πρώτη φορά στο προσωπικό της Υ.Α., ο κ. Γκουτέρες δήλωσε ότι αναλαμβάνει τα καθήκοντά του με πίστη, ταπεινοφροσύνη και ενθουσιασμό. «Πίστη γιατί πραγματικά πιστεύω στις βασικές αξίες αυτού του γραφείου και θέλω να παλέψω για να τις κάνω να επικρατήσουν σε ολόκληρο τον κόσμο. Ταπεινότητα γιατί έχω πολλά να μάθω, και στηρίζομαι σε όλους εσάς για αυτό. Ενθουσιασμό γιατί δεν θα μπορούσα να διαλέξω να παλέψω για πιο ευγενή

σκοπό». Προτού αναλάβει τα καθήκοντά του στην Υ.Α., ο κ. Γκουτέρες είχε εργαστεί για παραπάνω από 20 χρόνια σε κυβερνητικές και δημόσιες υπηρεσίες. Διετέλεσε Πρωθυπουργός της Πορτογαλίας από το 1996 έως το 2002. Κατά τη διάρκεια της πρωθυπουργικής του θητείας, ηγήθηκε της διεθνούς προσπάθειας να σταματήσει η βία στο Ανατολικό Τιμόρ. Ως Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις αρχές του 2000, ήταν ένας από τους προεδρεύοντες της πρώτης συνόδου κορυφής μεταξύ Ε.Ε. και Αφρικής και οδήγησε στην υιοθέτηση των γνωστών στόχων της Λισσαβόνας. Ίδρυσε επίσης το Πορτογαλικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες το 1991 και υπήρξε μέλος του Συμβουλίου Επικρατείας της Πορτογαλίας από το 1991 έως το 2002. Από το 1981 έως το 1983, ο κ. Γκουτέρες ήταν μέλος της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης και πρόεδρος της Επιτροπής για τη Δημογραφία, τη Μετανάστευση και τους Πρόσφυγες. Επίσης, ήταν ενεργό μέλος της Σοσιαλιστικής Διεθνούς, πρώτα ως αντιπρόεδρος του οργανισμού από το 1992 έως το 1999 και στη συνέχεια ως πρόεδρος μέχρι τον Ιούνιο του 2005. Ο κ. Γκουτέρες γεννήθηκε στις 30 Απριλίου του 1949 στη Λισσαβόνα και φοίτησε στο Ανώτατο Ινστιτούτο Τεχνολογίας.

ΤΟ ΑΣΥΛΟ

Ιστορική επισκόπηση

Το άσυλο υπήρχε από τους αρχαίους χρόνους, φυσικά και στην αρχαία Ελλάδα. Ελεύθεροι πολίτες, μέτοικοι ή δούλοι, που είχαν κάνει κάποια αξιόποινη πράξη ή πολιτικά πρόσωπα των οποίων κινδύνευε η ζωή από τους «εν τη εξουσία ευρισκομένους» αντιπάλους τους - εκεί δεν υπήρχαν Εξεταστικές Επιτροπές, σου έπαιρναν το κεφάλι - κατέφευγαν σε ναούς, σε βωμούς και γενικότερα σε ιερούς χώρους. Οι ικέτες αυτοί, έχοντας τις περισσότερες φορές παραβιάσει τους ισχύοντες ανθρώπινους νόμους, είχαν υποπέσει σε αδίκημα για το οποίο μόνον οι θεοί και μάλιστα ο Δίας «ικέσιος» ήταν σε θέση να τους συγχωρήσουν, να παραγράψουν το αδίκημά τους, να τους εξαγνίσουν. Είπαμε, αργότερα ανέλαβαν οι Εξεταστικές. Από τα ιερά μέρη στα οποία κατέφευγαν, κανένας δεν μπορούσε να τους συλλάβει ή να τους απομακρύνει βίαια. Ο επιχειρών κάτι τέτοιο κινδύνευε με βαρύτατη τιμωρία: θάνατο, εξορία, πέταγμα των οστών της οικογένειάς του έξω από τα όρια της επικράτειας, απόλυτη δήμευση της περιουσίας του. Στην αρχαιότητα, όμως, είχαμε περιπτώσεις παραβίασης του ασύλου. Στην Αθήνα, στα τέλη του 7ου αι. π.Χ., μετά την ανεπιτυχή προσπάθεια του Κύλωνα να γίνει τύραννος της Αθήνας, οι οπαδοί του, για να σωθούν, ζήτησαν άσυλο στον βωμό της Αθηνάς πάνω στην Ακρόπολη και στους βωμούς των Ευμενίδων στην πόλη. Ωστόσο οι αντίπαλοί τους, με πρωταγωνιστές τα μέλη μιας μεγάλης αθηναϊκής οικογένειας, των Αλκμαιωνιδών, σε μια κίνηση βαθύτατης ανθρωπιάς, τους κατέσφαξαν. Η πράξη αυτή στοίχισε στους Αλκμαιωνίδες εξορίες και κατασχέσεις των περιουσιών τους, αλλά και στην ίδια την Αθήνα δημιούργησε χρόνια προβλήματα. Για παράδειγμα, στις παραμονές του Πελοποννησιακού Πολέμου, 2 αιώνες, περίπου, μετά τον αφανισμό των οπαδών του Κύλωνα, οι Σπαρτιάτες αξίωσαν από τους Αθηναίους, προκειμένου να μην τους κηρύξουν τον πόλεμο, ανάμεσα στα άλλα, και την εξορία των μιαρών Αλκμαιωνιδών! Ήθελαν, πολύ απλά, να στερήσουν από τους Αθηναίους τον ηγέτη τους, τον Περικλή, που ήταν Αλκμαιωνίδης. Στην Αθήνα δεν είχε το δικαίωμα της ασυλίας αυτός που είχε χάσει τα πολιτικά του δικαιώματα, ενώ στα βυζαντινά χρόνια, στη διάρκεια των οποίων συνέχισε να ισχύει το άσυλο των ναών, αυτό δεν κάλυπτε μοιχούς, βιαστές, φονιάδες και κάποτε και τους οφειλέτες του Δημοσίου! Μη σας ζαλίσω άλλο με τις Εξεταστικές. Στην Αθήνα τα σημαντικότερα άσυλα ήταν το «Ηρώον του Θησέα» και

ο «Βωμός των 12 θεών» («του ελέους») στην Αγορά. Στη Λακωνία το ιερό της Αθηνάς Χαλκιοίκου στη Σπάρτη και το ιερό του Ποσειδώνα στο Ταίναρο ήταν τα γνωστότερα. Στην Πελοπόννησο το ασφαλέστερο άσυλο το παρείχε ο ναός της Αθηνάς Αλέας στην Τεγέα. Περίφημο, επίσης, ήταν και το Ασκληπιείο της Κω. Στη Δύση το δικαίωμα ασύλου ανήκε αποκλειστικά στην Εκκλησία. Από την 14^ο αιώνα έγιναν πολλοί περιορισμοί στο θεσμό του ασύλου και αναγνωρίστηκαν ως άσυλα μόνο τα βασιλικά ανάκτορα και τα οικήματα πρεσβειών. Κατά τον Μεσαίωνα το πολιτικό άσυλο εξαφανίζεται με εξαίρεση την εκκλησία ενώ στην Αναγέννηση αγνοείται. Τον 18^ο αιώνα ο θεσμός επανεμφανίζεται με στοιχεία θρησκευτικού χαρακτήρα. Η Γαλλική Επανάσταση υπήρξε ένα ιστορικό γεγονός σταθμός για την εμφάνιση και την εξέλιξη του θεσμού του πολιτικού ασύλου για δυο λόγους. Πρώτον, καθιερώθηκε καθεστώς μη έκδοσης των κατοίκων των γειτονικών χωρών οι οποίοι αγωνίζονταν υπέρ της ελευθερίας. Δεύτερον, στα χρόνια που ακολούθησαν (1792, 1793) παρέχεται πολιτικό άσυλο από τα γειτονικά κράτη της Γαλλίας σε όσους καταδιώκονται από το Γαλλικό επαναστατικό κράτος για την πραγματική ή υποτιθέμενη απελευθερωτική δράση τους. Μια ανταλλαγή δήλωσης μεταξύ Γαλλίας και Ελβετίας ήταν το σήμαντρο για τη διεθνή κατοχύρωση του πολιτικού ασύλου. Η δήλωση αυτή περιελάμβανε τη χορήγηση ασύλου στους πολιτικούς εγκληματίες. Μέχρι τότε το δικαίωμα του πολιτικού ασύλου υπήρχε μόνο ως παρεπόμενο της απαγόρευσης έκδοσης των πολιτικών εγκλημάτων. Το δικαίωμα του ασύλου είχε αναγνωριστεί από πολλές χώρες, προσφέροντας προστασία σε ξένα, διωγμένα πρόσωπα. Ας θυμηθούμε τον Καρτέσιο - μετέβη στις Κάτω Χώρες - τον Βολτέρο που κατέφυγε στην Αγγλία και τον Τόμας Χομπς που τον δέχτηκαν στη Γαλλία. Η ίδια η ετυμολογική προέλευση της λέξης άσυλο παραπέμπει στο αρχικό περιεχόμενο του όρου, το οποίο υποδήλωνε ιερό χώρο καταφυγής. Η σύλη, το σύλον σήμαιναν το δικαίωμα εγγραφής υποθήκης, το δικαίωμα κατάσχεσης κατά κάποιον τρόπο, το δικαίωμα να προβαίνει κανείς σε αντεκδίκηση, σε αντίποινα. Η παραβίαση δε του «ιερού» ασύλου συνιστούσε ιεροσυλία. Ο Δίας προστάτευε του ικέτες και του ζητούντες έλεος και άσυλο φυγάδες, πολλές φορές μάλιστα γινόταν και εξαγιστής των ενόχων δολοφονίας, κληθείς για τον λόγο αυτό και Καθάριστος. Ήδη δε από τον 8ο π.Χ. αιώνα, υπό την επίδραση θρησκευτικών πεποιθήσεων είχε θεσμοθετηθεί εθιμικά η έννοια του ικέτη (ίκω-ικνούμαι), του προσώπου που καταφεύγει σε κάποιον για να ζητήσει προστασία και υπεράσπιση από αυτούς που τον καταδιώκουν. Αναφορά στην ηθικότητα του θεσμού του πολιτικού ασύλου (όχι με την σημερινή

μορφή του) βρίσκονται και στο άρθρο 21 του Συντάγματος της Τροιζήνας «εις την Ελληνική επικράτεια ούτε πωλείται, ούτε αγοράζεται άνθρωπος. Αργυρόνητος δε ή δούλος παντός γένους και πάσης θρησκείας, καθώς πατήσει το Ελληνικό έδαφος, είναι ελεύθερος και από τον δεσπότην αυτού ακαταζήτητος». Από τους 21 πολιτισμούς που έχει γνωρίσει η ανθρωπότητα το άσυλο υπήρξε κατεξοχήν θεσμός των μμεσογειακών πολιτισμών , και δη του Αιγυπτιακού, του Ελληνικού, του Ιουδαϊκού και του Αραβικού. Ενώ δε, κατά την αρχαιότητα λειτούργησε στις μεταξύ των πόλεων σχέσεις, κατά τον Μεσαίωνα εξαφανίστηκε με εξαίρεση ως προς την εκκλησία και τους τόπους λατρείας γενικότερα, κατά δε τον χρόνο της Αναγέννησης αγνοήθηκε και διατηρώντας τον θρησκευτικό, κατά βάση, χαρακτήρα του εμφανίστηκε στον 20ο αιώνα ως πολιτική ανάγκη, Στο Γαλλικό Σύνταγμα του 1793, στο άρθρο 120, εμφανίζεται το άσυλο για πρώτη φορά ως δικαίωμα του Κράτους να παρέχει καταφύγιο σε κάθε υπήκοο άλλου Κράτους, του οποίου η ζωή ή η ελευθερία κινδυνεύει. Προέβλεπε μάλιστα και μια σημαντική (από πολιτικής και ηθικής άποψης) εξαίρεση, δεν αφορούσε την περίπτωση των τυράννων. Το δικαίωμα του ασύλου περιλαμβάνεται στο άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948 «κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει δικαίωμα να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες». Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων είναι το σημαντικότερο νομοθετικό κείμενο, το οποίο συμπληρώνεται από το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης το σημαντικότερο κείμενο είναι η Σύμβαση του Δουβλίνου του 1990, «Περί καθορισμού του Κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου, η οποία υποβάλλεται σ' ένα από τα Κράτη-μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων». Σημαντικό στοιχείο αυτής της Σύμβασης είναι ότι η αρνητική απάντηση ενός Κράτους-μέλους ισχύει για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Παράλληλα στον Ευρωπαϊκό χώρο ισχύει και η σύμβαση του Shengen του 1985 και η συμπληρωματική της το 1990 (σχετικά με την «προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα»), στο 7ο κεφάλαιο της οποίας καταγράφονται αναλυτικά οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες απονομής ασύλου ενώ άρθρα σχετικά με το θέμα περιέχει και η συνθήκη του Μάαστριχτ του 1991, Κ1, Κ3, 100Γ. Σημαντικότερες περιφερειακές συμβάσεις είναι: η Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας του 1969, η Σύμβαση για το εδαφικόάσυλο του 1954 στο Καρακάς, η Σύμβαση για το πολιτικό άσυλο του 1933 στο Μοντεβιδέο, και η Σύμβαση της Αβάνας του 1928 Όσον αφορά την νομοθετική κατοχύρωση του

ασύλου στην Ελληνική έννομη τάξη λεκτέα τα εξής: το Σύνταγμα του 1975, για πρώτη φορά, εισήγαγε διάταξη προστασίας των αλλοδαπών, στο άρθρο 5 παρ. 2, εδ. β, σύμφωνα με την οποία «απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Σε κανένα από τα προϊσχύσαντα Συντάγματα δεν προβλέπονταν ανάλογη διάταξη. Το ζήτημα που τίθεται σχετικά με την παραπάνω διάταξη του άρθρου 5 είναι αν μπορεί να συναχθεί από αυτήν ατομικό δικαίωμα του αλλοδαπού για χορήγηση σ' αυτόν πολιτικού ασύλου. Η κρατούσα άποψη (θεωρεί ότι δεν γεννάται ούτε κατοχυρώνεται αντίστοιχο ατομικό δικαίωμα του αλλοδαπού στο πολιτικό άσυλο. Δηλ. το δικαίωμα, η δυνατότητα ενός Κράτους να παρέχει σε αλλοδαπούς πολιτικό άσυλο δεν θεμελιώνει αντίστοιχα δικαίωμα για απόλαυση πολιτικού ασύλου. Παρότι δε η παροχή ασύλου τα τελευταία χρόνια συνιστά σύνηθες φαινόμενο, το άσυλο δεν αποτελεί ούτε κανόνα του διεθνούς εθμικού δικαίου ούτε «γενική αρχή αναγνωρισμένη από τα πολιτισμένα Κράτη», σύμφωνα με το καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης. Ως εξισορροπητική αντιστάθμιση η Συνταγματική διάταξη απαγορεύει την έκδοση του αλλοδαπού σε άλλο Κράτος. Την αντίθετη άποψη υποστηρίζουν, με μια σειρά επιχειρημάτων (όπως πχ. η δυνατότητα του αλλοδαπού να ασκήσει κατά της αρνητικής εκτελεστής πράξης του υπουργού Δημόσιας Τάξης το ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης, η διατύπωση της υπ' αριθμ. 5401/1-166958 Υπουργικής Απόφασης «περί διαδικασίας αναγνώρισεως της ιδιότητας του πρόσφυγος», η προστασία του δικαιώματος ασύλου από το κοινό δίκαιο, η ερμηνεία -κυρίως- της βούλησης του Συνταγματικού νομοθέτη κλπ.) οι Α. Λοβέρδος και Δ. Τσάτσος. Ατομικό δικαίωμα στο πολιτικό άσυλο θεμελιώνεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, όπου σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 2 του Θεμελιώδους Νόμου (Συντάγματος) «οι πολιτικά διωκόμενοι απολαμβάνουν του δικαιώματος του ασύλου». Ζητήστε τύψεων αλλά και ηθικής υποχρέωσης (800.000 Γερμανοί κατά την διάρκεια του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος είχαν ζητήσει και ανεύρει πολιτικό άσυλο σε χώρες της Ευρώπης και στις ΗΠΑ) οδήγησαν σε μια ριζοσπαστική ρύθμιση, για την οποία καταβάλλονται προσπάθειες «διοικητικού περιορισμού» της. Ατομικό δικαίωμα του αλλοδαπού είναι το πολιτικό άσυλο και στα πλαίσια της Βελγικής έννομης τάξης. Το πολιτικό άσυλο δεν πρέπει να συγχέεται με το σύγχρονο νόμο για τους πρόσφυγες, ο οποίος εξετάζει τη μαζική είσοδο του πληθυσμού, ενώ το δικαίωμα του ασύλου αφορά άτομα και παραδίδεται συνήθως σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Σε άλλες περιπτώσεις, από συγκεκριμένους χειρισμούς

μιας κυβέρνησης, απλώς, μπορεί να μην παραδοθεί το δικαίωμα του ασύλου, αλλά ο ίδιος ο ζητών άσυλο.

Ετυμολογία

Ετυμολογικά η λέξη άσυλο προέρχεται από το ρήμα α-συλάω-ώ= προστατεύομαι από την σύλη, την διαρπαγή, την λεηλάτηση, την λαφυραγώγηση, την αποστέρηση. Το άσυλο υποδηλώνει δηλ. την παροχή ασφάλειας, καταφύγιου, την παραμονή προσώπου σε περιβάλλον προστασίας και εγγύησης. Η λέξη άσυλο συναντάται σε πολλούς τομείς της πολιτειακής και κοινωνικής ζωής. Αναφερόμαστε σε πολιτικό άσυλο, σε πανεπιστημιακό άσυλο, σε άσυλο κατοικίας, σε διπλωματικό ασυλία, σε βουλευτική ασυλία κλπ. Ως άσυλο ορίζεται, λοιπόν, ο χώρος εκείνος, στον οποίο καταφεύγει κανείς και εξασφαλίζει την φυσική και ηθική του ακεραιότητα, την προστασία της αξιοπρέπειας του και την ελευθερία της έκφρασης του. Η προσέγγιση στα πλαίσια αυτής της εργασίας αφορά το λεγόμενο πολιτικό άσυλο. Η αποδοχή ενός αλλοδαπού στο έδαφος ενός Κράτους και η παροχή προς αυτόν εγγυήσεων και προστασίας έναντι των κινδύνων που αντιμετωπίζει συνιστά χορήγηση πολιτικού ασύλου. Βέβαια ο ορισμός αυτός είναι νομικά ατελής και ουσιαστικά συμπληρώνεται και εξειδικεύεται με την παράλληλη αναφορά στην έννοια του πρόσφυγα.

Διάκριση από παρεμφερείς - συναφείς έννοιες

Η έννοια του διπλωματικού ασύλου («περί του οποίου η ύπαρξη εθιμικού κανόνος είναι λίαν αμφίβολος», αναφέρεται στην περίπτωση που κάποιο Κράτος προστατεύει αλλοδαπούς που έχουν καταφύγει στον χώρο κάποιας πρεσβείας του ή διπλωματικής αποστολής του ή ακόμη και σε πλοία που φέρουν σημαία του Κράτους 161, για μια εκτενή αναφορά στο όλο θέμα και στα προβλήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή του). Αυτονόητο είναι ότι δεν έχουν σχέση με το πολιτικό άσυλο η ετεροδικία, η immunity from jurisdiction, οι διπλωματικές ασυλίες και τα προνόμια, δηλ. το ειδικό καθεστώς που επιφυλάσσεται σε ορισμένα πρόσωπα από το διεθνές δίκαιο για να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη άσκηση του λειτουργήματος των διπλωματικών και προξενικών αρχών στην χώρα διαπιστεύσεως τους. Η έννοια της βουλευτικής ασυλίας, (Συνταγματικά κατοχυρωμένη), αναφέρεται στο, (από άποψη ποινικής, αστικής, πειθαρχικής και πολιτικής), ανεύθυνο των βουλευτού και στην

ειδική προστασία του προσώπου του. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της γνώμης του και η προστασία της προσωπικής του ελευθερίας. Το άσυλο της κατοικίας, επίσης Συνταγματικά κατοχυρωμένο, αφορά το αγαθό της οικιακής ειρήνης απέναντι στην κρατική εξουσία. Η δε παραβίαση του προσβάλλει την ειρήνη, την ησυχία και την ασφάλεια του τόπου της ιδιωτικής διαμονής. Το δε πανεπιστημιακό άσυλο προστατεύει την ελευθερία έκφρασης, διδασκαλίας, έρευνας και διακίνησης ιδεών και κατοχυρώνει την ανάπτυξη γόνιμων προβληματισμών από τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Νομοθετικά Κείμενα

Κοινή Νομοθεσία για το Πολιτικό Άσυλο

Το νομοθετικό πλαίσιο γύρω από το πολιτικό άσυλο είναι:

α) Η σύμβαση της Γενεύης του 1951 και το Πρωτόκολλο της Ν. Υόρκης του 1967 τα οποία η Ελλάδα επικύρωσε το 1959 και το 1968 αντίστοιχα.

β) Η κοινή αποφ. Των Υπ. Εξωτερικών και Δημ. Τάξης του 1977 «Περί αναγνώρισεως της ιδιότητας του πολιτικού πρόσφυγος».

γ) Η Συμβ. του Σ. Ε. (Συμβούλιο Ευρώπης) για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπου εισάγεται ερμηνευτικά ότι το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται από τις άλλες διατάξεις της.

δ) Το αρ. 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948, κατά το οποίο «κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και να του παρέχεται σε άλλες χώρες».

Το αρ. 1 της Σύμβαση Γενεύης δίνει τον ορισμό του πολιτικού πρόσφυγα: «...κάθε πρόσωπο, το οποίο καθώς ευλόγως φοβάται ότι θα υποστεί διώξεις εξαιτίας της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας του, ή των πολιτικών του πεποιθήσεων, βρίσκεται έξω από τη χώρα, της οποίας έχει την ιθαγένεια και δεν μπορεί ή εξαιτίας του φόβου του δεν επιθυμεί, να ζητήσει την προστασία της χωρίς αυτή;». Ωστόσο προκειμένου να εφαρμοστεί η Σύμβαση της Γενεύης και το Πρωτόκολλο της Ν. Υόρκης χρειάζεται να καθοριστεί η διαδικασία αναγνώρισης του πολιτικού πρόσφυγα

και συνακόλουθα της παροχής ασύλου στους αλλοδαπούς που το ζητούν από τη χώρα μας. Κατά το αρ. 1 της Υπουργικής Απόφασης (στο εξής Υ.Α.) κάθε αλλοδαπός ανεξάρτητα από τον τρόπο που εισήλθε στη χώρα μας μπορεί να ζητήσει την αναγνώριση του ως πολιτικού πρόσφυγα. Τότε, οι αρμόδιες αρχές αρχικά ανακοινώνουν το γεγονός με το αρ. 2 της Υ-Α έχει δικ. να επισκεφθεί τον αλλοδαπό που ζητά πολιτικό άσυλο και στη συνέχεια πληροφορούν τον αλλοδαπό για την ύπαρξη αυτού του οργάνου. Κατόπιν, μετά δηλ. την αίτηση για παροχή ασύλου «αρμοδίως εξουσιοδοτημένοι Αρχαί ασφαλείας» (αρ. 3) ερευνούν τις συνθήκες ύπαρξης των προϋποθέσεων για την αναγνώριση της ιδιότητας, αιτιολογούν την αποφοίτηση τους και των ανακοινώνουν στον αλλοδαπό και τον εκπρόσωπο του Υπάτου Αρμολ. Αν αναγνωρισθεί ως πολιτικός πρόσφυγας, χορηγείται πολιτικό άσυλο. Αν όχι (αρ. 4) ο αλλοδαπός μπορεί να κάνει αίτηση θεραπείας, με αποκλειστική προθεσμία 30 ημερών ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Αν τα 12στοιχεία που προσκομίζει εκ νέου ο αλλοδαπός αποδεικνύουν την ιδιότητα του ως πολιτικού πρόσφυγα, τότε ο υπουργός δύναται να διατάξει επανεξέταση της υπόθεσης. Αν τελικά δεν αναγνωρισθεί η ιδιότητα, δεν παρέχεται πολιτικό άσυλο και ο αλλοδαπός καλείται να εγκαταλείψει τη χώρα με προορισμός που ο ίδιος επιλέγει (δηλ. δεν «επιστρέφεται στη χώρα απ' όπου έφυγε»). Ωστόσο αξίζει να επισημανθεί πως θα πρέπει τα αρμόδια όργανα εξετάσουν το ενδεχόμενο μήπως ο αλλοδαπός ήδη από την υποβολή της αίτησης για πολ. άσυλο μεταβάλλεται σε πολιτικό πρόσφυγα, καθώς η υποβολή της αίτησης μπορεί να επισύρει διώξεις από τις αρχές του κράτους διαφυγής τις οποίες υφίστανται οι πολιτικοί αντίπαλοι μη δημοκρατικών καθεστώτων.

Η Κατοχύρωση του πολιτικού ασύλου στα Ευρωπαϊκά Συντάγματα

* Ελλάδα: αρ. 5 § 2 εδ. β' του Συντ/τος 1975/86. «Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Έμμεση κατοχύρωση του πολιτικού ασύλου¹¹.

* Γαλλία: Στο προοίμιο του Γαλλ. Συντ/τος 1946 (επανάληψη στο Σ. του 1958): «Κάθε άνθρωπος που διώκεται λόγω της δράσης του υπέρ της ελευθερίας έχει δικαίωμα ασύλου στα εδάφη της Δημοκρατίας». Εδώ έχουμε άμεση και ρητή κατοχύρωση του δικαιώματος του πολιτικού ασύλου¹².

* Γερμανία: Εύστοχη ως προς την πλήρη κατοχύρωση του θεσμού είναι η διάταξη του θεμελιώδους Νόμου της Βόννης του 1949, αρ. 16§ 2 «οι πολιτικοί πρόσφυγες απολαμβάνουν δικ. ασύλου». Εκτός από το δικαίωμα κατοχυρώνεται ρητά και το υποκείμενο (πολιτικός πρόσφυγας, και όχι αλλοδαπός πολιτικός εγκληματίας ή αγωνιστής της ελευθερίας).

* Ιταλία: Συντ. 1948: αρ. 10 § 3: «Ο αλλοδαπός που εμποδίζεται στη χώρα του να ασκήσει ενεργά τις δημοκρατικές ελευθερίες που εγγυάται το ιταλικό Σύνταγμα, έχει δικαίωμα δούλου στο έδαφος της Δημοκρατίας, υπό τους όρους του νόμου»

* Σοβιετική Ένωση: αρ. 38 του σοβιετικού Συντ/τος του 1977 «η Ε.Σ.Σ.Δ. παρέχει δικαίωμα ασύλου στους ξένους που διώκονται για την υπεράσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων και την υπόθεση της ειρήνης, για τη συμμετοχή τους στο επαναστατικό και απελευθερωτικό κίνημα, για προοδευτική, κοινωνική, επιστημονική ή άλλη δημιουργική δράση». Εδώ το δικ. του ασύλου είναι πλήρως αποσυνδεδεμένο από την απαγόρευση έκδοσης. Αναλόγως και οι διατάξεις των αρ. 65 του βουλγαρικού, 88 του πολωνικά και 38 του ρουμανικού Συντάγματος¹⁵.

Ωστόσο, ο κοσμικός προβληματισμός για τη νομική φύση του «πολιτικού ασύλου» ακόμα δεν έχει λήξει. Πρόκειται για ατομικό δικαίωμα του αλλοδαπού ή εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους υποδοχής; Ο προβληματισμός βρίσκει έρεισμα στην «Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», αρ. 14. «Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες». Κατά γενική νομική ομολογία το άρθρο αυτό

κατοχυρώνει ατομικό δικαίωμα του αλλοδαπού για πολιτικό άσυλο χωρίς όμως αυτό να σημαίνει και αντίστοιχη νομική υποχρέωση του κράτους υποδοχής. Με άλλα λόγια, παρά το γεγονός ότι η χορήγηση ασύλου αποτελεί συνήθη πρακτική των κρατών, εντούτοις δεν αποτελεί κανόνα διεθνούς εθιμικού δικαίου ούτε και «γενική αρχή δικαίου αναγνωρισμένη από τα πολιτισμένα κράτη» (αρ. 38 του καταστατικού του Δικαστηρίου της Χάγης).

Επιπρόσθετα, το μαζικό κύμα εισροής οικονομικών μεταναστών στους κόλπους της Ευρώπης, το οποίο φαίνεται να οδηγεί σε υπόθεση της έννοιας του πολιτικού πρόσφυγα οδηγεί τα κράτη στη λήψη επιφυλακτικής πολιτικής, μια στροφή που υλοποιήθηκε με περιορισμούς στη χορήγηση πολιτικού ασύλου.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η ερμηνεία του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. β' του ελληνικού Συντάγματος 1975/86 οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το πολιτικό άσυλο αποτελεί θεμελιώδες συνταγματικό δικαίωμα. Ωστόσο, η άποψη αυτή δε φαίνεται να

κερδίζει έδαφος αφού διεθνώς αναγνωρίζεται ότι η χορήγηση πολιτικού ασύλου επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους υποδοχής.

Το συνταγματικό πλαίσιο του πολιτικού ασύλου στην ελληνική έννομη τάξη

Ρητή αναφορά στον όρο «πολιτικό άσυλο» δεν έχουμε στον ισχύον Σύνταγμα. Ωστόσο, κρίσιμη συνταγματική διάταξη είναι το αρ. 5 § 2 εδ. β΄ του Συντάγματος 1975/86, το οποίο προβλέπει «απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπών που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Έτσι, είναι επιλογή του συνταγματικού νομοθέτη να προστατεύσει την προσωπική ελευθερία του αλλοδαπού που διώκεται στη χώρα του για πολιτικούς λόγους. Εξάλλου κατά την παραδοσιακή ευρωπαϊκή τακτική το πολιτικό άσυλο ταυτίζεται με την απαγόρευση έκδοσης των πολιτικών εγκλημάτων. Με άλλα λόγια, η συνταγματική προστασία του πολιτικού ασύλου εξαρτάται και εξαντλείται στη συνταγματική απαγόρευση της έκδοσης των δραστών πολιτικών εγκλημάτων. Πρόκειται για μια ρηξικέλευθη διάταξη του Σ΄ 1975/86. Κανένα προηγούμενο Συνταγματικό Κείμενο δεν έκανε λίγο πολιτικό άσυλο, έστω και ταυτισμένο με την απαγόρευση έκδοσης πολιτικού εγκληματία. Μόνο στο Σύνταγμα της Τροίζινας στο άρθρο 21 υπάρχει μια σπερματική αναφορά: «Εις την Ελληνικήν Επικράτειαν, ούτε πωλείται, ούτε αγοράζεται άνθρωπος. Αργυρώνητος δε ή δούλος παντός γένους και πάσης θρησκείας, καθώς πατήσει το Ελληνικόν έδαφος, είναι ελευθέρως και από τον δεσπότην αυτού ακαταζήτητος» (22)

Νομοθετική κατοχύρωση πολιτικού Ασύλου στην Ελλάδα

Η νομοθετική κατοχύρωση του θεσμού στην Ευρώπη εγκαινιάστηκε με μια ανταλλαγή δήλωσης ανάμεσα σε Ελβετία και Γαλλία το 1833. Έκτοτε και για ένα αιώνα ακόμα το πολιτικό άσυλο είναι συνυφασμένο με την απαγόρευση έκδοσης. Η αποδέσμευση των δυο θεσμών συνέβη μόνο κατά την περίοδο του μεσοπολέμου.

Τότε το πολιτικό άσυλο συνδέεται μόνο με ορισμένες εθνικότητες (π.χ. αρμένιοι, πρόσφυγες, ρώσοι). Μόνο μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το πολιτικό άσυλο κατοχυρώνεται νομοθετικά και αναγνωρίζεται σε επίπεδο κρατικό και διεθνές είτε ως δικαίωμα, είτε ως απλή μορφή προστασίας των πολιτικών προσφύγων. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η πρώτη νομοθετική κατοχύρωση του θεσμού της πολιτικής ασυλίας στην Ελλάδα βρίσκεται στο αρ. 5 § 2 εδ. β΄ του ισχύοντος Συντάγματος: «απαγορεύεται η

έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Στη διάταξη αυτή θωρακίζεται το μοναδικό δικαίωμα που το Σύνταγμα επιφυλάσσει αποκλειστικά στους αλλοδαπούς: το δικαίωμα πολιτικού ασύλου. Παρά το γεγονός ότι η εν λόγω διάταξη υστερεί από πλευράς νομοτεχνικής σε σχέση με αντίστοιχες διατάξεις του γαλλικού, γερμανικού, ισπανικού Συντάγματος, το ελληνικό Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει λιγότερο ή μερικώς το θεσμό. Αντιθέτως, καθιερώνεται η αρχή της διεθνούς αλληλεγγύης στα ζητήματα προσωπικής ελευθερίας. Επιπλέον, θωρακίζεται τόσο ο θεσμός του πολιτικού ασύλου όσο και οι θεσμοί προστασίας του: απαγόρευση έκδοσης, απαγόρευση απέλασης και η άδεια ελεύθερης εισόδου στη χώρα των αλλοδαπών που υπομένουν διώξεις εξαιτίας της φιλελεύθερης.

Έκθεση της Νομικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (εισήγηση Η. Ο. Vetter)

Ο αριθμός των αιτήσεων για χορήγηση ασύλου σε ολόκληρο τον κόσμο κάθε έτος είναι τεράστιος. Αναμφισβήτητα, ο βαθμός κατοχύρωσης πολιτικού ασύλου σε μια χώρα αποτελεί δείκτη δημοκρατικότητας. Ωστόσο, ο βαθμός αυτός δεν εξαρτάται τόσο από τη νομοτεχνική και ποιοτική πλευρά των νοθετημάτων όσο από την εφαρμογή τους. Δυστυχώς, η ευρωπαϊκή εμπειρία, συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής συνοψίζεται στο εξής: τα κύματα της ανεπιθύμητης οικονομικής μετανάστευσης αντιμετωπίζεται από μια σκληρή στάση από τα κράτη. Δεν υλοποιείται με άρνηση χορήγησης πολιτικού ασύλου αλλά με παράνομες εκδόσεις πολιτικών εγκλημάτων απελάσεις και απαγορεύσεις εισόδου αλλοδαπών. Συμπερασματικά, η απόφαση για τη στάση ενός κράτους, αναφορικά με το πολιτικό άσυλο πρέπει σκόπιμα και όχι μόνο πόσες αιτήσεις αλλοδαπών έγιναν δεκτές αλλά και πόσες εκδόσεις ή απελάσεις έχουν πραγματοποιηθεί

Υπηρεσία Ασύλου

Η Υπηρεσία Ασύλου θεσπίστηκε με τον νόμο 3907/2011 και αποτελεί την πρώτη αυτόνομη δομή της χώρας που ασχολείται με την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, και ευρύτερα διεθνούς προστασίας. Αποστολή της Υπηρεσίας σύμφωνα με τον νόμο είναι η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας για την παροχή πολιτικού ασύλου και άλλων μορφών διεθνούς προστασίας σε αλλοδαπούς που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, εθνικής καταγωγής, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική

ομάδα, οι οποίοι δεν μπορούν ή δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Όπως προβλέπει ο νόμος, η Υπηρεσία παραλαμβάνει, εξετάζει και αποφασίζει, βάσει της εθνικής νομοθεσίας και των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, για τα αιτήματα ασύλου που υποβάλλονται στη χώρα μας. Η Υπηρεσία επίσης συμβάλλει στην διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής για την διεθνή προστασία και την συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και την Ευρωπαϊκή Ένωση στους τομείς δραστηριότητάς της. Τέλος, η Υπηρεσία αυτή παρέχει την διοικητική υποστήριξη στην νέα Αρχή Προσφυγών που ιδρύθηκε επίσης με τον νόμο 3907/2011 και εξετάζει σε δεύτερο βαθμό τις προσφυγές κατά αιτημάτων διεθνούς προστασίας που απορρίφθηκαν σε πρώτο βαθμό. Η Υπηρεσία Ασύλου υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Προΐσταται αυτής Διευθυντής, σε επίπεδο Ειδικού Γραμματέα, ο οποίος ορίζεται από τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, ύστερα από δημόσια πρόσκληση ενδιαφέροντος, με θητεία τριών ετών.

Στην Υπηρεσία Ασύλου πρώτος διευθυντής διορίστηκε η κύριος Ιωάννης Παπαγεωργίου από 1.9.2011 ως 31.1.2012. Από 4.2.2012 διευθύντρια της Υπηρεσίας Ασύλου διορίστηκε η κυρία Μαρία Σταυροπούλου.

Βιογραφικό σημείωμα

Η κυρία Μαρία Σταυροπούλου, νομικός, ασχολείται με θέματα μεταναστών και προσφύγων από το 1990. Από το 1993 και έως το 2011 εργαζόταν στα Ηνωμένα Έθνη σε διάφορες θέσεις ευθύνης στην Αθήνα, τη Γενεύη, τη Νέα Υόρκη και άλλες χώρες. Ως τον Αύγουστο του 2011 ήταν υπεύθυνη για την προστασία των προσφύγων στη Νότια Ευρώπη στο Περιφερειακό Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε για τους Πρόσφυγες, που εδρεύει στη Ρώμη. Έχει διδάξει μετανάστευση και άσυλο στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, την Εθνική Σχολή Δικαστών και την Αστυνομική Ακαδημία. Η κυρία Μαρία Σταυροπούλου, είναι κάτοχος μεταπτυχιακών τίτλων του πανεπιστημίου Harvard για το διεθνές δίκαιο, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το άσυλο, καθώς και του Κολεγιακού Πανεπιστημίου του Λονδίνου στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Έχει αποφοιτήσει από το Νομικό Τμήμα της Νομικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου και είναι υποψήφια διδάκτωρ διεθνούς δικαίου. Επίσης γνωρίζει αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ιταλικά και ισπανικά. Η κυρία Σταυροπούλου έχει μία κόρη δεκατεσσάρων ετών.

ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΜΕ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΙΣ: ΕΛΛΑΔΑ 1997 – 2013 (23)

Έτος	Βαθμός διαδικασίας	Αιτήσεις/Πρόσφυγες	Αναγνωρίσεις Προσφυγικού Καθεστώτος	Χορηγήσεις Ανθρωπιστικού Καθεστώτος ή Επικουρικής Προστασίας	Αρνητικές αποφάσεις/απορρίψεις
1997	Α'θμια	4.376	130		2.216
	Β'θμια			94	
1998	Α'θμια	2.953	156		3.748
	Β'θμια			287	
1999	Α'θμια	1.528			1.570
	Β'θμια		146	407	
2000	Α'θμια	3.083			1.748
	Β'θμια		222	175	
2001	Α'θμια	5.499			1.165
	Β'θμια		147	148	
2002	Α'θμια	5.664			9.342
	Β'θμια		26	64	
2003	Α'θμια	8.178			4.529
	Β'θμια		3	25	
2004	Α'θμια	4.469			3.744
	Β'θμια		11	22	
2005	Α'θμια	9.050			4.585
	Β'θμια		39	49	
2006	Α'θμια	12.267	5		10.414
	Β'θμια	5.247	59	63	
2007	Α'θμια	25.113	8		20.684
	Β'θμια	17.072	132	23	
2008	Α'θμια	19.884	14		22.188
	Β'θμια	13.368	344	21	
2009	Α'θμια	15.928	11	19	14.190
	Β'θμια	12.095	25	11	
2010	Α'θμια	10.273	60	35	3.348
	Β'θμια	1.648	35	0	
2011		9.310	180 (συνολικά)	-	9.130
2012		12.840	275	350	12.215
2103		13.080	225	245	12.610

Η Ελλάδα έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά παροχής ασύλου (με οποιοδήποτε καθεστώς) σε ολόκληρη την Ε.Ε. Αν δούμε τα έτη 2011, 2012, 2013 τα ποσοστά ήταν 1,93%, 2,14% και 1,72%. Αυτό σημαίνει ότι ελάχιστοι αιτούντες άσυλο παίρνουν τελικά το πολυπόθητο καθεστώς. Αυτό αν συνδυαστεί με το γεγονός ότι η χώρα μας κυμαίνεται συνήθως γύρω από το μέσο ευρωπαϊκό όρο υποβολής αιτήσεων ασύλου (αναλογικά με τον πληθυσμό της), μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αναγνώριση ενός πρόσφυγα στην χώρα μας είναι μια πολύ δύσκολη υπόθεση. Η δημιουργία της Υπηρεσίας Ασύλου το 2011, δημιούργησε προσδοκίες για μια ορθολογικότερη, αποτελεσματικότερη και κυρίως πιο ανθρωπιστική προσέγγιση στο ζήτημα (κάτι που απορρέει και από τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας). Μέχρι σήμερα δεν φαίνεται αυτές οι προσδοκίες να υλοποιούνται. Τα ποσοστά παραμένουν εξαιρετικά χαμηλά ενώ υπάρχουν και διαπιστώσεις από σειρά οργανώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα (Αίτημα, Άρσις, Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, PRAKSIS, Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων), ότι τα όποια θετικά βήματα χάνονται σε σειρά αρνητικών πρακτικών. (24)

ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΣΥΛΟ ΠΛΑΝΗΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ: 2011, 2012, 2103

2011

Σε **44** βιομηχανικές χώρες παγκοσμίως υποβλήθηκαν **421.000** αιτήσεις ασύλου (20% περισσότερες από το 2010)

Οι **38** χώρες της Ευρώπης δέχτηκαν **327.000** αιτήσεις ασύλου

Στις **8** χώρες του ευρωπαϊκού νότου υποβλήθηκαν **87.000** αιτήσεις ασύλου, δηλαδή αύξηση 87% σε σχέση με το 2010.

Τα **27** κράτη-μέλη της Ε.Ε δέχτηκαν το **85%** των συνολικών αιτήσεων ασύλου στη Ευρώπη

Οι πέντε πρώτες χώρες προέλευσης αιτούντων άσυλο ήταν:

1) Αφγανιστάν 2) Κίνα 3) Ιράκ 4) Σερβία (και Κόσσοβο) 5) Πακιστάν

Οι πέντε πρώτες χώρες που δέχτηκαν τις περισσότερες αιτήσεις για άσυλο ήταν:

1) Η.Π.Α 2) Γαλλία 3) Γερμανία 4) Ιταλία 5) Σουηδία

Το **45%** των αιτήσεων ασύλου παγκοσμίως προέρχεται από την Ασία, με την Αφρική στη δεύτερη θέση με **27%** και την Ευρώπη στην τρίτη με **15%**

2012

Σε **44** βιομηχανικές χώρες παγκοσμίως υποβλήθηκαν **479.000** αιτήσεις ασύλου (8% περισσότερες από το 2011)

Οι **38** χώρες της Ευρώπης δέχτηκαν **333.500** αιτήσεις ασύλου (9% περισσότερες από το 2011)

Στις **8** χώρες του ευρωπαϊκού νότου υπήρξε μείωση **27%** στις αιτήσεις ασύλου σε σχέση με το 2011, κυρίως λόγω της αλλαγής της πολιτικής κατάστασης στη Βόρεια Αφρική.

Τα **27** κράτη-μέλη της Ε.Ε δέχτηκαν το **83%** των συνολικών αιτήσεων ασύλου στη Ευρώπη, μια μικρή μείωση σε σχέση με το 2011 αν και δέχτηκαν περισσότερες αιτήσεις ασύλου 296.700 έναντι 277.400). Αυτό συνέβη γιατί σε ολόκληρη την Ευρώπη υποβλήθηκαν περισσότερες αιτήσεις ασύλου.

Οι πέντε πρώτες χώρες προέλευσης αιτούντων άσυλο ήταν:

1) Αφγανιστάν 2) Συρία 3) Σερβία (και Κόσσοβο) 4) Κίνα 5) Πακιστάν

Οι πέντε πρώτες χώρες που δέχτηκαν τις περισσότερες αιτήσεις για άσυλο ήταν:

1) Η.Π.Α 2) Γερμανία 3) Γαλλία 4) Σουηδία 5) Ηνωμένο Βασίλειο

Το **46%** των αιτήσεων ασύλου παγκοσμίως προέρχεται από την Ασία, με την Αφρική στη δεύτερη θέση με **25%** και την Ευρώπη στην τρίτη με **15%**.

2013

Σε **44** βιομηχανικές χώρες παγκοσμίως υποβλήθηκαν **612.700** αιτήσεις ασύλου (28% περισσότερες από το 2012)

Οι **38** χώρες της Ευρώπης δέχτηκαν **4840.600** αιτήσεις ασύλου (32% περισσότερες από το 2012)

Στις **8** χώρες του ευρωπαϊκού νότου υπήρξε αύξηση **49%** στις αιτήσεις ασύλου σε σχέση με το 2012 (86.000 νέες αιτήσεις). Από αυτές οι 44.800 υποβλήθηκαν στην Τουρκία, οι 27.800 στην Ιταλία και 8.200 στην Ελλάδα..

Τα **27** κράτη-μέλη της Ε.Ε δέχτηκαν το **82%** των συνολικών αιτήσεων ασύλου στη Ευρώπη με αύξηση των αιτήσεων κατά 32%. .

Οι πέντε πρώτες χώρες προέλευσης αιτούντων άσυλο ήταν:

1) Συρία 2) Ρωσία 3) Αφγανιστάν 4) Ιράκ 5) Σερβία (και Κόσσοβο)

Οι πέντε πρώτες χώρες που δέχτηκαν τις περισσότερες αιτήσεις για άσυλο ήταν:

1) Γερμανία 2) Η.Π.Α 3) Γαλλία 4) Σουηδία 5) Τουρκία

Η κορύφωση του εμφυλίου πολέμου στην Συρία έγινε η αιτία να πάρει η χώρα την πρώτη θέση στον θλιβερό κατάλογο των χωρών προέλευσης των προσφύγων, με 56.400 αιτήσεις ασύλου, έξι φορές περισσότερες από το 2011.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το προσφυγικό ζήτημα είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της ανθρωπότητας διαχρονικά. Ένα πρόβλημα που δεν γνωρίζει χώρες, σύνορα και ηπείρους. Ένα πρόβλημα που αγκαλιάζει ολόκληρο τον πλανήτη μας αλλά τελικά καταλήγει σε ένα πρόσωπο. Στο πρόσωπο του πρόσφυγα που διώκεται, κινδυνεύει, ταξιδεύει, ελπίζει. Ελπίζει ότι αυτό που του στέρησαν στην πατρώα γη, εκεί που γεννήθηκε και μεγάλωσε, εκεί που ρίζες του μπλέκονται με τις μνήμες του, αυτό το δικαίωμα στη ζωή και ελευθερία θα το βρει σε μια άλλη χώρα, σε κάποιους άλλους ανθρώπους, που δεν θα τον αντιμετωπίσουν σαν κίνδυνο αλλά σαν άνθρωπο που θέλει να ζήσει με ασφάλεια και ελευθερία, όπως αυτοί δηλαδή. Και κάποια στιγμή όταν τα δικαιώματά του θα σταθούν πάλι όρθια στην δική του πατρίδα, να μπορέσει να υποστρέψει εκεί που ανήκει.

Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. επιτελεί ένα τεράστιο ανθρωπιστικό έργο, πολλές φορές με σκληρό τίμημα για τους ανθρώπους που εργάζονται γι' αυτήν κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Απαιτείται μια μεγαλύτερη συμμετοχή και ενίσχυση στο έργο της, κυρίως από τις χώρες που έχουν τις οικονομικές δυνατότητες και που δυστυχώς, κάποιες από αυτές, είναι υπεύθυνες για τις αναταραχές και τους πολέμους στις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι πρόσφυγες. Το παράδειγμα της Συρίας είναι το πιο πρόσφατο. Δυστυχώς ορισμένα κράτη έχουν επανέλθει σε μια υπερβολικά περιοριστική εφαρμογή της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967, σε συνδυασμό με την δημιουργία μιας σειράς μέτρων που έχουν στόχο να εμποδίσουν την δυνατότητα πρόσβασης του πρόσφυγα. Αυξημένη κράτηση προσφύγων, μείωση των συνθηκών ευημερίας τους, περιορισμός των δυνατοτήτων αυτάρκειάς τους, σε συνδυασμό με περιορισμένα δικαιώματα οικογενειακής επανένωσης, είναι μερικά από τα αποτελέσματα αυτής της τάσης. Συνολικά, το κλίμα για την υποδοχή, αντιμετώπιση και μεταχείριση των αιτούντων άσυλο είναι χειρότερο σήμερα. Τα θέματα των δικαιωμάτων προσφύγων αποκτούν συχνά έντονη πολιτική χροιά και υπάρχουν κάποιοι που τα εκμεταλλεύονται για πολιτικούς σκοπούς και εσωτερική κατανάλωση στα πλαίσια της χώρας τους. Σημαντικό όμως ρόλο παίζει και η κακή πληροφόρηση από τα Μέσα Ενημέρωσης. Είναι επίσης λυπηρό το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις οι ρατσιστικές και ξενοφοβικές επιθέσεις κατά των προσφύγων

είναι πολιτικά υποκινούμενες και οι πρόσφυγες γίνονται το εξίλαστήριο θύμα, προκειμένου τα ζητήματα τους να αξιοποιούνται για κομματικούς σκοπούς.

Στο τόπο μας ανήκει η αντίληψη που αγκαλιάζει τον πρόσφυγα ως την πιο βαθειά ουσία της ανθρώπινης ύπαρξης. Γιατί στο πρόσωπο του δοκιμάζεται η ίδια η ουσία του ανθρώπου, ως δοκιμαζόμενου όντος. Η χώρα μας δοκίμασε τα βάσανα και τις οδύνες της προσφυγιάς σε όλες της τις μορφές. Γίναμε πρόσφυγες και αγκαλιάσαμε πρόσφυγες στην ιστορία μας. Τα πρόσφατα τραγικά γεγονότα που συνέβησαν στη «γειτονιά» μας (Λαπεντούζα, Φαρμακονήσι, Σάμος) μας δένουν ακόμα περισσότερο με την μοίρα αυτών των ανθρώπων. Για όλους αυτούς τους λόγους πρέπει και σήμερα να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα με βάση τις παραδόσεις μας και το ρόλο μας ως ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε.

Αφήνοντας στο περιθώριο την μισαλλοδοξία και τον ρατσισμό, που οδηγούν τους ανθρώπους μακριά από την φωτεινή πλευρά τους, σε σκοτεινά μονοπάτια.

Απαιτώντας από την Ε.Ε. να μας συμπαρασταθεί ενεργά, αναγνωρίζοντας και τις δικές της ευθύνες αλλά και την ιδιαίτερη γεωγραφική μας θέση και τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε. Σε μια εποχή όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα δοκιμάζονται εξαιτίας σφοδρών συγκρούσεων και γενικευμένων κοινωνικό – πολιτικών ανακατατάξεων σε παγκόσμιο επίπεδο, η αποτελεσματική προστασία του ανθρώπου που διώκεται είναι μονόδρομος.

